

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOPDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
 VERLICHTINGDIENST } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
 TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
 Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering **Rente-Verzekering.**

„Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage”

Kabar dari Hindia-Nederland, sasoedahnja mail katarima.

Ada djoega telegram dari BATAWI DAN LAIN TAMPAT.

INHOUD: In de uitstalling van „Boeatan”, — Verbetering. — Eigen miskenning. — Is Indië rijp voor „hooger” onderwijs. — Persoverzicht. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht.

In de Uitstalling van „Boeatan”.
 Heulstraat 19, Den Haag.

Sedert eenige dagen staan voor het groote raam onzer Verkooplokalen van Indische Kunstnijverheid-produkten tentoongesteld eenige mooie, hier te lande gemaakte vergroeningen naar daartoe door den Soesoehoenan van Soerakarta aan een vriend meegegeven kleinere foto's.

Het middelste, grootste stuk stelt voor: De Ontmoeting in de Kraton te Soerakarta van Z. H. DEN SOESOEOHOENAN VAN SOERAKARTA en Z. H. DEN SULTAN VAN DJOKJAKARTA, welke in 1913 plaats had. Van links naar rechts staan daarop:

- 1o. de thans overleden Kroonprins van Djokjakarta;
- 2o. Z. H. de Sultan van Djokjakarta;
- 3o. Z. H. de Soesoehoenan van Soerakarta;
- 4o. twee haremdames van den Soesoehoenan van Soerakarta. (De halssjerp beteekent, dat zij in buitengewonen dienst zijn);

50. Z. H. PANGERAN ADIPATI ARIO PAKOE ALAM, schoonzoon van den Soesoehoenan van Soerakarta.

In den rechterhoek van het raam staat het portret van Z. H. de Soesoehocnan van Soerakarta met gemalin;

en in den linkerhoek de Portretten van Z. H. den Soesoehoenan van Soerakarta, schoonzoon van Z. H. den Sultan van Djokjakarta, gehuwd 27 October 1915, en H. H. DE RATOE HEMAS, Gemalin van den Soesoehoenan van Soerakarta, dochter van den Sultan van Djokjakarta.

Deze foto's zullen daar nog enkele dagen tentoongesteld blijven, wijl zij zeer de aandacht trekken der voorbijgangers, waaronder dan telkens wel enkele meer belangstellenden zijn, die het lokaal binnen gaan om ook een kijkje te nemen van het Inl. handwerk uit Ned. Oost- en West-Indië, dat door 't Nederlandsche publiek in het algemeen nog véél te weinig gekend en gewaardeerd wordt.

Verbetering.

De heer E. L. K. Schmölling verzoekt ons te willen vermelden, dat het opschrift van zijn artikel in ons vorig weekblad eigenlijk had moeten luiden: „Coöperatie onder Landsdienaren in N. I.”; daar dit juist ware geweest en dat zijn daarin genoemd geschrift: „Een en ander over Coöperatie in N.-Indië” is uitgegeven door den Nederl. Coöp. Bond.

Eigen miskenning.

In een der laatste afleveringen van dit weekblad wordt als een onomstootbare waarheid vastgesteld, dat wij met het onderwijs der Inlanders „wat de kwantiteit daarvan betreft, nog zoo enorm ten achter zijn bij de Amerikaansche, Fransche en „Engelsche koloniën”.

Ik moet mij veroorloven deze bewering ten sterkste tegen te spreken.

De Amerikanen hebben zich ongetwijfeld in hun wingewesten veel moeite voor het volksonderwijs gegeven. Maar Hawai en Portorico zijn betrekkelijk dicht onder de kust gelegen van het tegenwoordige moederland en de bevolking is er uiterst gering. Voorts vonden zij op Portorico den weg bereid door Spaansche priesters, terwijl in beide gewesten het volk begeerig is om zich met de blanken zooveel mogelijk te vereenzelvigen, waartegen klimaat noch godsdienst, zooals in onze Oost, zich verzet. Inlanders bezit trouwens Portorico in het geheel niet meer en het lagere volk bestaat er uit negers. Voor hen is nabootsing van blanken overal lust en leven. Op de Philippijnen heeft het Amerikaansche bewind inderdaad de school gebracht onder de wilden. De gezamenlijke bevolking echter van die eilanden bedraagt slechts een vijfde van die in ons Indië, terwijl het moederland 16 maal ons zielen aantal telt. Buitendien erkent het Amerikaansche bestuur, niet op te zien tegen zelfs de gevaarlijkste proefnemingen, omdat immers het bezit dezer kolonie voor haar niet, als dat van Indië voor ons, een levensvraag vormt, maar zij er integendeel onder zucht en er gaarne hoe eër hoe beter van verlost zou zijn. Evenzeer beseft zij onze rijpere ervaring en diepe kennis op koloniaal gebied, behalve dan met betrekking tot het scheppen van betere gezondheidstoestanden, die zij vooral op Havanna en Manilla bewonderenswaardig heeft gezuiverd. Tel-

PERRY & CO.

Dekstoelen

Hut } koffers
 Mail }

Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT 20.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

kens gaat de Philippijnsche overheid bij ons ter schole.

Wat de Fransche koloniën betreft, zij zijn te talrijk en te groot om haar hier op onderwijsgebied stuk voor stuk na te gaan. Maar wel kan worden getuigd dat zij, in stede van ons achter zich te laten, in het algemeen bij Nederlandsch-Indië ten achter staan. Dit geldt ook voor Fransch Indo-China, waaraan de schrijver of schrijfster van de door mij gewraakte zinsnede wel in de eerste plaats zal hebben gedacht. Wel is een algemeen stelsel ontworpen en wordt dit hier en daar toegepast, ook met betrekking tot ambachtsscholen, in eenige plaatsen van beteekenis. Maar van een volksschool op breede schaal is geen sprake. Onder de klasse der hoogere mandarijnen is studie in Frankrijk aangemoedigd en wel tot bittere teleurstelling aan beide zijden. Hoort den gouverneur-generaal Klobukowski: „C'est au clan des lettrés pseudo-nationalistes qu'il faut attribuer l'initiative et l'aggravation du mouvement antifrançais, arrivé à son apogée pendant l'année 1908. Quelques-uns d'entre eux, revenant de l'étranger en 1906 et 1907, avec un bagage d'aspirations incohérentes et subversives, avaient essayé de grouper des adeptes et de constituer un parti de rébellion solidement ramifié dans le pays.... A côté de ces lettrés, propagateurs d'idées aventureuses, la classe remuante des gradués universitaires sans place, aigris, froissés dans leur orgueil d'être tenus à l'écart des affaires, continuaient à fomenter contre nous, par esprit de caste, une sourde hostilité. Et parmi eux, se distinguaient des jeunes gens que nous avons vu naître, demi-savants pleins de convoitises, avides de se produire, et de s'élever, disaient-ils, au niveau du Japon. Noble ambition certes, et dont nous aurions les premiers à les louer, si, dans leur inexpérience prétentieuse, ils n'avaient perdu de vue le lent et prodigieux effort accompli par la nation japonaise pour atteindre une aussi haute fortune et en rester digne". Het onderwijs beoogt in de eerste plaats de inlanders geschikt te maken voor de gedwongen dienstneming in het leger, welke moederland en wingewesten samensmeedt en in dezen oorlog opnieuw van groote waarde blijkt. En voorts het aanleeren van de Fransche taal, wensche-lijk wegens den schuw van den Franschman voor het aanleeren van vreemde talen, de afwezigheid van een algemeene taal als bij ons het Maleisch, en den slechts tweejarigen achtereenvolgenden verplichten dienst der ambtenaren.

Voor de Engelsche koloniën eindelijk geldt de ontoelaatbaarheid van vergelijking met de onze nog in veel sterker mate dan voor de Fransche. Zij zijn verspreid over de geheele aarde, hebben gezamenlijk alle denkbare klimaten, worden bevolkt door de meest uiteenlopende rassen; en de beginselen, volgens welke zij worden bestuurd, loopen volkomen uiteen. Slechts in één opzicht komen die regelen overeen, namelijk in het vastnoeren aan het moederland. Op het schiereiland Malakka met zijn veroverende schatkist, dank zij de uitvoerrechten op tin en rubber, is zelfs verplicht onderwijs ingevoerd, maar slechts voor kinderen die minder dan 3 kwartier gaans van een school wonen. Daarenboven bezit het geheele schiereiland, voor zoover Britsch, weinig meer dan een millioen zielen. Dat Britsch-Indië met zijn 315 millioen inwoners geen algemeene volksschool bezit is niet te verwonderen. Trouwens een belangrijk deel des lands wordt ingenomen door de zoogenaamde „native states", waar de Britsche overheid zich zoo min mogelijk bemoeit met de binnenlandsche aangelegenheden. En ook daarbuiten is het in hoofdzaak het zoogenaamde universitaire onderwijs, waarop zij zich toelegt. Dit heeft met dat in Europa slechts den naam gemeen. Wel verschaft het aan Engeland een menigte inlandsche ambtenaren van lageren rang, doch overigens is het een groote mislukking gebleken, doordat het halfrijpe jongelieden aflevert met slechts een waas van kennis, maar des te meer eischen en begeerten, menschen, voor wie slechts ten deele plaats is en die een last zijn geworden voor zichzelf, voor hun land en voor de regeering.

Ten slotte moge de vraag worden gesteld: of het zaak is om zelf af te breken? Zeker mogen ook wij niet neder zitten bij de pakken in welvoldane zelfgenoegzaamheid. Maar dankbaar en fier kunnen wij, behalve in Suriname, erkennen, dat onze koloniale inspanning van jaren her rijke vruchten heeft gedragen en dat Nederlandsch-Indië een eer is geworden voor het moederland.

Dr. HENDRIK MULLER.

's-Gravenhage, 12 September 1917.

Is Indië rijp voor „hooger” onderwijs?

wordt door J. C. H. ontkennend beantwoord in het Koloniaal Weekblad van 13 September 1917 op den enkelen grond, dat van 1911 tot 1915 niet meer dan 233 jongens en 45 meisjes, d. w. z. gemiddeld per jaar 48 jongens en 9 meisjes het eindexamen der Hoogere Burgerscholen in Indië hebben afgelegd, terwijl onder het eerstgenoemd aantal slechts 11 behoorden tot de inheemsche maatschappij en 8 tot de Chineesche-bevolking.

Tegenover deze beschouwing moge worden opgemerkt, dat ook met andere factoren rekening valt te houden, welke er op wijzen, dat eene Indische Hoogeschool op veel meer studeerenden mag rekenen:

1°. Aan een medische faculteit ontbreekt nog maar weinig. Na toevoeging van enkele medische vakken en na verbetering van de vóóropleiding, zal zij honderden studenten kunnen tellen. De thans bestaande inrichtingen tot opleiding van geneeskundigen te Weltevreden (Stoviaschool tot opleiding van Indische artsen) en te Soerabaja (Nias=Ned.-Indische artsen-school) hadden gedurende den cursus 1914/15 152 en 43 leerlingen, van wie 80 in de geneeskundige afdeling. De Stovia wordt belangrijk uitgebreid; het inkomen der Indische artsen is verhoogd tot een maximum van f 450 's maands (zie blz. 26 der memorie van toelichting op de Indische begroeting voor 1917). De Nias, eerst sedert 1913 bestaande, groeit gestadig. Ook Europeesche en Chineesche leerlingen hebben daar toegang, en bezoeken metterdaad den cursus (10+10).

2°. Verder is sedert 1908 te Weltevreden opgericht eene school tot opleiding van Inlandsche rechtskundigen, met ruim 50 leerlingen. Deze school beantwoordt nog niet aan de verwachtingen, die men van deze juridische faculteit mag koesteren, doch dit wordt beter, zoodra de wijze van voorontwikkeling stijgt en de toelating van Indische juristen tot de Rechterlijke Macht en de Balie op vastere grondslag gaat rusten door opvoering van de juridische kennis.

3°. Vervolgens bedenke men, dat te Buitenzorg eene faculteit van natuurwetenschappen aan het ontluiken is, die een groot aantal jongelieden van alle bevolkingsgroepen tot zich zal trekken, zoodra de bij den Plantentuin behorende laboratoria en andere studie-inrichtingen voor het ontvangen van onderwijs worden geschikt gemaakt, en de wiskundige vakken mede daartoe gaan behooren.

4°. Eene faculteit van letteren, van Indische letteren in de eerste plaats, maar dan ook van Chineesche, Arabische en Europeesche letteren, zal zonder eenigen twijfel velen aantlokken. Meer dan men vermoedt, worden de Indische talen in de inheemsche maatschappij beoefend. Dit aan te moedigen door het vormen van voorgangers en studenten ligt op den weg der overheid. Er is verwerkings-materiaal voor een groot aantal menschen.

5°. Nog een belangrijke weg opent zich voor de technische studie, vroeger gerekend tot het middelbaar onderwijs — zonderling genoeg! — thans getrokken in de lijn van het hooger onderwijs, al dragen de examens nog het kenmerk van de vroegere vakopleiding.

Voor den opzet van huizen en andere gebouwen, voor den aanleg van spoor- en tramwegen, voor de mijnontginning, voor het fabrieks- en stoomwezen, voor het electrisch bedrijf, voor het totstandbrengen van havens en daarmede samenhangende werken, voor het onderzoek van grondstoffen en de vaststelling van het daarmede te bereiken nut, voor dit alles zijn ingenieurs noodig, die ook in Indië te vormen zijn door reeds aanwezige of nader uit te zenden deskundigen. Dankbare leerlingen zijn te wachten, die op hun beurt als voorgangers zullen kunnen dienen, voor zooveel zij niet in andere richting noodig zijn.

6°. Ten slotte zou in het leven te roepen zijn eene bijzondere faculteit tot vorming van bestuursambtenaren, behorende tot alle bevolkingsgroepen. Als voorbeeld hetgeen vroeger verkregen werd door de afdeling B van het Gymnasium Willem III, in een onbewaakt oogenblik opgeheven, om bijna dadelijk te herleven in de tegenwoordige Bestuurschool te Weltevreden. Echter op een brederen grondslag te vestigen, met behulp van de andere faculteiten, ongeveer zooals te Leiden geschiedt. Ook zij, die het eindexamen der bestaande opleidingscholen voor Inlandsche ambtenaren hebben afgelegd, zouden daar hunne kennis kunnen vermeerderen. Het toekomstbeeld dient toch te zijn, dat de ambtenaren,

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE.

SPRAAKLEERARESEN TE

AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met **September Cursussen geopend**, met twee lessen per week.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie.
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend. De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

GESCHER & KEMPER

Magazijnen
ter Complete Meubilering

DEN HAAG - VLAMINGSTRAAT 22
AMSTERDAM - ARNHEM - BREDA - ROTTERDAM

Mevrouw!

Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op

No. 2508 Haag.

Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.

Janbevelend,
L. A. Biesmans, fa P. Kok.
Spekslagerij. Groenmarkt 38.

Au Corset Gracieux.

G. W. COPPERS.

- DEN HAAG, Spuistraat 36, Telef. 3334.
- Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.
- ROTTERDAM, Hoogstraat 334, Telef. 6474.
- ARNHEM, Ketelstraat 24, Telef. 1495.
- DORDRECHT, Voorstraat 289, Telef. 1146.
- LEIDEN, Maarsmansteeg 23, Telef. 577.

Grootste en meest uitgebreide Corsetten-Magazijnen zoowel in de goedkoopere als duurste soorten.

Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM. Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.

uit de Inlandsche maatschappij voortgekomen, denzelfden graad van ontwikkeling en kennis moeten bereiken als die, behoorende tot de Europeesche bevolking. Een eerste stap is trouwens reeds gedaan op voormelde Bestuurschool.

7°. Eindelijk houde men in het oog, dat zoodra de in voorbereiding zijnde Indische middelbare scholen tot stand komen, het aantal voor hogere studie geschikte jongelieden zeer belangrijk zal toenemen.

Het voorafgaande heeft de bedoeling een ruwe schets te geven van de redenen, welke niet moeten doen twifelen aan de rijpheid van Indië voor hooger onderwijs.

Ik ben overtuigd, dat J. C. H. zelf, die blijkbaar aan Indië een goed hart toedraagt, de eerste zal zijn om na kennisneming van het voorafgaande te erkennen, dat hij in zijn oordeel gedwaald heeft.

Aan het reeds gezegde zou alleen nog zijn toe te voegen, dat de groote meerderheid der studenten in alle oorden der wereld — men zondere slechts uit de ruim met aardse goederen bedeelden — vooraf moeten weten op welke wijze zij hunne verworven kennis zullen kunnen dienstbaar maken om zich een bestaan te verschaffen. Velen gaan eerst op reis, nadat de weg gebaad is om aan te komen, waar zij wenschen. Zoo gaat het met alle materiele middelen van vervoer; hetzelfde is te verwachten van het geestelijk vervoermiddel.

Gaarne onderschrijf ik overigens den raad van J. C. H., eensdeels om het volksonderwijs te bevorderen, hetgeen natuurlijk zeer goed samengaat, anderdeels om door toekenning van beurzen de studie in het moederland aan te moedigen en de toekomst der in hunne studie geslaagden, naar ruime beginselen vast te stellen.

J. H. ABENDANON.

Den Haag, 18 September 1917.

Persoverzicht.

Naar aanleiding van het telegrafisch bericht uit Batavia, dat *Tjipto Mangoenkoesomo* afgetreden is als redacteur van de „Indiër” schrijft het *Alg. Hbl.* van 23 dezer:

„De „Indiër” is het orgaan der vereeniging Insulinde, van welker hoofdbestuur *Tjipto Mangoenkoesomo* deel uitmaakt of ten minste uitgemaakt heeft. Deze is de bekende inlandsche arts, op wien met *Douwes Dekker* en *Soewardi Soerianingrat* wegens het Indische partij-gedoe door gouverneur-generaal *Idenburg* de maatregel van interneering werd toegepast. Hun werd toen echter vergund naar Nederland te vertrekken, alwaar aan *Tjipto Mangoenkoesomo* reeds spoedig, met 't oog op zijn gezondheid, werd toegestaan naar Indië terug te keeren, op belofte zich weder rustig te zullen gedragen. In stede van zich aan die belofte te houden, is hij op den eenmaal ingeslagen weg voortgegaan en was hij een der voormannen van de Insulinde-beweging, die het los van Nederland als leuze in haar schild voert.

Bij een onlangs te Buitenzorg gehouden vergadering voor Insulinde-propaganda bleek intusschen dat *Tjipto* zich niet in alle opzichten met de beginselen van Insulinde kon vereenigen. Zoo vermaakt deze o.a. de hulp niet van Europeanen, als *Sneevliet* en consorten, die zij ook tot de Indiërs rekent, terwijl *Tjipto* zich alleen nog buiten de inlandsche bevolking tot de in Indië geboren Europeanen meent te moeten richten.”

Betreffende een onlangs te Tokio uitgekomen Maandschrift *The New East* onder redactie van *J. W. Robertson Scott*, schrijft de *N. R. Crt.* o.m.:

„Omtrent Japan is en wordt nog steeds veel geschreven. Zoowel omtrent het oude als het nieuwe Japan; over zijn kunst, zijn volkstoestanden, zijn politiek. Kent het Westen daardoor Japan, verstaat het iets van hetgeen aldaar gebeurt, is het in staat iets te begrijpen van wat zijn bevolking bezig houdt, deze bij haar geestesstromingen en in haar idealen te volgen? Wie zou het durven beweren? Slechts zeer enkelen kennen Japan, en begrijpen het; voor het Westen in zijn geheel genomen blijft Japan, ook nu het gordijn over het tooneel is opgegaan, schier een even groot raadsel als toen de Sjogoen-politiek het zoo stijf voor de rest der wereld gesloten hield.

En omgekeerd? Zou Japan het Westen begrijpen, waarvan het zulk een, zich tot de kleinste bijzonderheden uitstreckende studie en voor de praktijk zo vruchtdragende studie heeft gemaakt? Oogenschiijnlijk wel; taalkennis, kennis der geschiedenis van het Westen, welke het juist ten opzichte van Japan zoozeer ontbreken, moeten de initiatie mogelijk hebben gemaakt. Toch blijft hier ruimte voor eenigen twijfel. Zekerheid kan niet bestaan, zoolang de wederzijdsche geestelijke toenadering niet nauwer wordt.

Met het loffelijk doel Japan en het Westen — Amerika moet het zich maar laten welgevallen mede onder „het Westen” te worden inbegrepen! — nader tot elkander te brengen door wederzijdsche kennis te vermeederen, is deze nieuwe revue verschenen.

Wat onze belangstelling echter wekt, is het gedeelte, dat meer in het bijzonder op Japan betrekking heeft en waarin men o.a. aantreft „*Topics of the Day*” by an old resident; een beschouwing over algemeene verkiezingen in Japan, de vrouwenquestie daar te lande, enz. Hier vindt men werkelijk wel wat bij, wat de populaire kennis omtrent Japan kan helpen verhelderen.

Een ander merkwaardig stuk is het „*Candid Statement*” door professor *M. Anesaki* afgelegd betreffende „*Japanese Sympathy with Germany*”. „*Technically*” schrijft de professor, „*Japan is at war with Germany, and yet a feeling of admiration for Germany, is pretty general among the Japanese people. This is in significant contrast with the situation in the United States, where anti-German feeling is almost universal, in spite of American technical neutrality up till recently.*” De schrijver nu tracht dit verschijnsel op zijne wijze te verklaren.

Hoewel de *New East* voornamelijk naar de behoeften en smaken van Engelschen, Amerikanen en Japanners is ingericht, kunnen ook wel Nederlanders van de lectuur eenig nut trekken.”

Het *Vaderland* van 23 dezer schrijft onder het hoofd: „*Het kan verkeeren*”, o.m.:

„*Lain dahoeloe lain sekarang*” zegt de Inlander, in onze taal uitgedrukt: andere tijden andere zeden. Ons Indisch veldleger kent de beteekenis van dit spreekwoord, nu het in afwachting dat wellicht de kolonie van buiten wordt bedreigd, op Java moet teren op de lauweren eenmaal als politieleger in de Buitenbezittingen behaald.

Voor het Europeesche element is heelemaal de aardigheid van het dienstnemen weg. Vreemdelingen zijn niet meer te krijgen, Nederlanders geven er de brui van, hoe aanlokkelijk het dienstnemen voor den Oost ook wordt gemaakt.

De Nederlander was eertijds nog wel te vinden voor het avontuurlijke leven in het Atjeh-gebied en zoo op menig eiland van den Archipel. Doch sedert een 10 of 15 jaren Indië op dat stuk voor den militair al niets beter is, dan het oude land, blijft hij liever tehuis dan zich voor den Indischen tropendienst te laten aanwerven.

In het 16-jarig tijdvak (1877—1892) spande het in Atjeh.

Dan, in bovenvermelde periode van den Atjehkrijg, 16 jaren aan een, bedroeg het gemiddeld per jaar hier te lande aangeworven aantal vrijwilligers: 718. Van het Nederlandsche leger kwamen in datzelfde tijdvak jaarlijks 407 man over. Waarmede echter de vereischte jaarlijksche aanvulling van 2000 man nog in lange niet werd bereikt in een tijd, dat het aantal vreemdelingen onder het Europeesche element van ongeveer 50 pCt. tot ruim 25 pCt. daalde en dus bijna tot de helft verminderde.

De Koloniale Reserve ook zou medewerken om in het Europeesche leger het moreel te verheffen. Mede een illusie die op niets is uitgelopen; men raadplege daarvoor het artikel over de „*Criminaliteit*”

Instituut ROELIJN

Jan v. Riebeeckstraat 88 - 's-Gravenhage

Eigenares en Directrice: Mevrouw J. ROELIJN.

Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE.
. GRATIS VERKRIJGBAAR

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL

TANDARTSEN.

FREDERIK HENDRIKLAAN 45.

Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7—9 n.m. en Vrijdag 2—3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

INRICHTING

ONDERWIJS IN BOEKHOUDEN c. a.

in drie tot zes maanden, met Testimonium.

J. C. TER BRUGGEN,

BOREELSTRAAT (lijn A)
'S-GRAVENHAGE (Holland).

Mondeling en schriftelijk naar alle werelddelen.
Ruim drie duizend leerlingen, een voor een geleerd.
Aanbevolen door de beste indische familiën.

Den Haag, 29 December 1913.
Anna van Hannoverstraat No. 2.
Geachte Heer TER BRUGGEN,
Gaarne wensch ik mede namens mijne dochter, Uwe methode van onderwijs in het Boekhouden en de zeer aangename en zakelijke wijze, waarop U die methode onderwijst, warm aan te bevelen. Wij hebben ondervonden dat men onder Uwe leiding in zeer korten tijd tot de kern van het boekhouden doordringt, terwijl Uw voortdurend streven om den leerling zelfstandig te laten denken en werken, elk machinaal leeren buitensluit, omdat hij zich van de beteekenis van iedere handeling duidelijk rekenschap moet geven.
Ge geeft alles wat ge in Uw prospectus belooft.
Met dank voor het genoten onderwijs, beleeft groetend,
Hoogaachtend,
Uw dw.
E. F. GROOSS, Gep. Maj. N. I. L.

The Ph. van Ommeren Corporation

of New York.

42 Broadway New York

belast zich met expeditie en verscheping van goederen van

Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.

enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.
Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

M. VISSER,

voorh. A. J. RODBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken

REPARATIE-INRICHTING.

J. C. CRAMWINCKEL

Firma P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN
Hof-, Rijks- en Gemeenteverancier

NIEUWE HAVEN 360 TEL. HAAG 112
FIRMA OPGERICHT 1865.

Spiegel- en Lijstenfabriek.

Speciaal adres voor Encadrements in alle stijlen.
Uitgebreide keuze modellen voor Gravures, Etsen, Foto's en Schilderstukken.
Zeer matige prijs voor het vergulden van Spiegel- en Schilderlijsten.
Speciale verpakking voor EXPORT naar Indië.
Geen filiaal hier ter stede.

in het leger", in het Ind. Mil. Tijdschrift, jaargang 1916. Augustus-aflevering.

Het staande leger heeft in Indië zijn glorie tijd gehad. Voor de taak waarvoor het nog geroepen kan worden, is het allermintst berekend. De invoering eener militie voor de Europeesche burgerij van Indië, speciaal van Java en Madoera, met een jaarlijks contingent van een 600 man, verandert niets aan dit feit, evenmin als een militie van Javaansche intellectuelen.

Zoo is het waarlijk niet te verwonderen, dat de vlotte geest, die vooral onder de landvoogdij van generaal Van Heutsz het Indische leger bezield, heeft plaats gemaakt voor een vrij algemeen heerschende ontstemming en ontevredenheid.

En wanneer nu nog de officieren, in de blijkbaar evenmin rooskleurige stemming waarin zij verkeerden, den minderen hun grievende opmerkingen niet sparen en deze te klagen hebben over een lang niet altijd oordeelkundige behandeling van hun officieren, dan moet het ten slotte verkeerd loopen en drossen de menschen om aan hun ongenoegen lucht te geven.

Dat zulke uitingen van wrevel en zonder nadaken ten beste gegeven den ongunstigen staat van zaken moeten verergeren, ligt voor de hand.

De heerschende onverschilligheid wordt door Jergelijke onverstandige uitingen slechts gevoeld. Die uitingen zijn bovendien ten eenenmale onjuist. Steeds waren de Europeanen in de vredesgarnizoenen een lastig element, doch te velde hebben zij vele goede diensten bewezen en in menig gevaarlijk oogenblik brachten zij redding en uitkomst. Voor de toekomst blijven zij zeker onmisbaar.

De tijden zijn er trouwens niet naar om te durven beweren, dat het niet lang meer zal duren of er zullen geen Europeesche militairen meer nodig zijn in Indië!

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Zending en Islam in de Bataklanden.

In de Loc. komt een en ander voor van hetgeen door de Banier aan het jaarverslag van het Rhijnische Zendinggenootschap op Sumatra ontleend werd en waarin gewezen wordt op den invloed, die in de Bataklanden van de Sarikat Islam uitgaat.

Nog in veel sterker mate dan in het vorig verslagjaar mocht van dit jaar gezegd worden, „dat een groote onrust zich van het volk had meester gemaakt." Daar door den weg tusschen Oost- en West-Sumatra heel het land geopend is, „komen met de cultuur en de welvaart ook velerlei verzoeken tot het volk", en staat de zending voor gansch andere eischen. De drang naar onderwijs in het Maleisch is niet langer te weerstaan en op de twee Maleische scholen, door het gouvernement geopend te Taroetoe en Balige meldden zich 3000 kinderen aan voor de 300 plaatsen.

„Het Mohammedanisme" — aldus het verslag — „laat zich ook weer sterker gelden; onwillekeurig begunstigt het gouvernement dit, door het aanstellen van Moh. Inlandsche beambten. Vooral sedert den oorlog heeft de Islam aan zelfvertrouwen en kracht gewonnen. De belastingen en heereendiensten zijn door het uitgebreide wegennet drukkender geworden, doch ook de handelsgeest begint meer te ontwaken. Door dit alles wordt het volk meer bij de aardsche zaken bepaald dan bij Gods Woord en de eeuwige dingen."

Een der zendelingen schrijft nog over de verzoeken, die de „nieuwe tijd" voor de Batakkers meebrengt, en waartegen ze nog zoo weinig zijn opgewassen. Van een kleine betrekking bij het gouvernement verwachten ze alle heil en ze worden kerkeraadslid om vrij van belastingen en heereendiensten te zijn.

„Ook de Sarikat Islam heeft in de Bataklanden haar intree gedaan. Waar zij oorspronkelijk slechts de oeconomische en intellectuele verheffing der Mohammedanen bedoelde zondeer zij zich op politiek of godsdienstig terrein te begeven, zien wij haar in heidensche streken een sterke propaganda voor den Islam maken."

Dit doet nu ook de Sarikat Islam in de Bataklanden, en gebruik makende van de heerschende ontevredenheid onder de bevolking, die het onder de tegenwoordige bevelen van het gouvernement niet langer vindt uit te houden en het onmogelijk acht ook den pandita nog te gehoorzamen, beweert de Sarikat Islam veel beter te zijn dan het Christendom. „Alle menschen, die daarbij als lid toetreden, behoeven na verloop van eenigen tijd geen belasting meer te betalen en ook geen heereendiensten meer te verrichten. Dan krijgt ook elk van den Radja Stamboel (Sultan van Constantinopel) een geweer en een sabel, maar men moet eerst f. 5.— betalen aan den president van de Sarikat. De leden daarvan zijn één in dood en leven en dragen te zamen de schande, d.w.z.: indien iemand van hen door het bestuur beboet wordt of bestraft, dragen zij het gezamenlijk, en wie door een van hen gehaat wordt, moet door allen gehaat worden."

„Daarom zijn zij dan ook erg brutaal. Zij hebben de macht, om iemand, dien zij haten, te dooden,

zonder dat het bij het gouvernement behoeft te worden aangegeven. Bovendien kan men bij dien godsdienst onkwetsbaarheid verwerven, en er wordt nog veel meer gezegd, waaraan de menschen gaarne het oor leenen."

Daarop volgt het verhaal van een twist tusschen een Christen en een Islamiet, waarbij de eerste vluchtte naar het erf van een zendeling en niet vrij kon heengaan, voordat de demang van Taroetoe gekomen was, die den Islamieten, welke den Christen schrijver naar het leven gestaan hadden, echter niets deed. „Van toen af liepen er vele menschen tot dien godsdienst over, want zij moesten nu toegeven, dat de Sarikat-Islam het sterkste was." Ook is er een nieuwe secte ontstaan, die den naam draagt van „Oegama-Tigor" (de zuivere godsdienst).

Hun leer is echter een warboel. Aan het Christendom hebben ze het gebruik van den bijbel ontleend, maar ze houden ook de Moh. wassching met citroensap en water als teeken der reinheid in eere en maken gebruik van heidensche muziek en dans.

De Loc. zet onder het verslag, dat ze het relaas een wijdere openbaarheid waard acht, omdat er uit te gevoelen is, hoe gespannen en onverdraagzaam de verhouding tusschen de beide gezindten wordt, indien ze tegenover elkaar komen te staan.

Het vooronderzoek in strafzaken bij de landraadsrechtspleging.

Men hoort in Indië meermalen klagen over het gebrek aan rechtskennis of misschien meer over het ontbreken van de noodige praktische bedrevenheid in de toepassing en uitvoering van het recht bij de Inl. ambtenaren. Entoch — dat is ons van nabij bekend — wordt op de Opl. Scholen voor Inl. ambtenaren door de leeraren in de rechtswetenschap niet alleen getracht den leerlingen theoretische kennis bij te brengen, maar ook eenig inzicht in de praktijk.

In de Loc. bespreekt Mr. C. de gebrekkige wijze, waarop het vooronderzoek in strafzaken bij de landraadsrechtspleging plaats vindt.

Dat beklagden of getuigen ter terechtzitting een andere verklaring afleggen dan ze volgens het proces-verbaal voor den (ass.) wedono deden, komt herhaaldelijk voor.

De rechter blijft bij zoo'n voorval volkomen onbewogen, daar hem het twijfelachtig gehalte der voor hem liggende processtukken bekend is. Van de 100 dossiers toch is misschien een 10 pCt. deugdelijk en bruikbaar, de rest is slecht; of gebrekkig uit een juridisch oogpunt, of onbetrouwbaar, niet zelden beide tegelijk.

Op dergelijke stukken wordt door den ass.-resident en daarna door den landraadvoorzitter beslist over 't al of niet strafbare van 't feit en over de schuld van den verdachte, over diens vrijheid of voorloopige gevangenschap; ze moeten den land-

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

**Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams**

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog-Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijftstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting

Kunst onder een ieders bereik.

2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.

Prijs 60 cent per stuk. Gratis ter inzage.
Katalogus met alle afbeeldingen à f l. - p. st. pl. porto.

Kunsthandel **H. BOS** 2e Sweelinckstr. 99
.....DEN HAAGTelefoon H. 8757

GENEALOGISCH BUREAU BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTS-REGISTERS BIJENBRENGEN DER BEHOODICDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSEERKENNING INLIJVING DEN HAAG		HERALDISCH CARL KÖFFLER & VERHEFFING HET OPSPOKEN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS. ALSMEDE ALLE WERKZAAMHEDEN OP DAT GEBIED IN DEN UITBREIDSTEN ZIN. TELEFOON H. 7540. OBRECHTSTR. 181.
--	--	--

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, STATENLAAN 115.
Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleeres te Den Haag.
Spreektijd 12½ — 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.
GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.
De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leeraren: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleeres; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleeres.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELLEN.

HET UNIFORMHUIS

Civil- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen
N.-Z. VOORBURGVAL 130 AMSTERDAM

Pension „DE KLONIA"
Wed. C. M. DE KLONIA-v. d. Heyden.
Westeinde 3 Telefoon Z 5175
AMSTERDAM.

UITRUSTINGEN VOOR INDIE.
Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR
GEBR. VLES
Breestraat 177 LEIDEN.
Tel. Int. 393.

R. Weymberg & Co
Hofleveranciers
MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, { Leidschestraat 1e v. Swindenstraat Ferd. Bolstraat Nieuwendijk	DELFT, { 's-HERTOGENBOSCH. 's-HERTOGENBOSCH. MIDDELBURG, EINDHOVEN, MAASTRICHT, VENLO.	Markt Snellestraat Langedelft Rechtestraat Groote Staat Vleeschstraat
--	---	--

*Hoogfijne Maatzaken
doch
geen tailleursprijzen*

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
DEGELUK ONDERWIJS IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH.
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHERKERK
58^a NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

raad tot leiddraad strekken bij het onderzoek ter terechtzitting.

„t Vooronderzoek, zooals 't thans bestaat, is een aanfluiting van een gerechtelijk onderzoek; de fout schuilt allereerst daarin, dat de daarmee belaste ambtenaren totaal ongeschikt zijn de hun opgelegde taak naar behooren te vervullen, 't onderzoek onbevooroordeeld en kundig te leiden.”

Wil men den Inlander recht doen, laat men dan beginnen in den hier aangewezen misstand verbetering te brengen.

De schrijver geeft dan een beschrijving van den gang van zaken bij eenig misdrijf, b.v. een diefstal. Hij geeft aan, hoe de bestolene den loerah waarschuwt, deze den (ass.) wedono op de hoogte brengt, die of zelf gaat kijken, of thuis zijn printa's geeft, hoe het districtshoofd, met werk overstelt, den loerah gelast om ketrangan te brengen in de zaak, hoe deze er op een of andere manier in slaagt een verdachte te vinden, een politierapport opmaakt en den verdachte daarmee naar de hoofdplaats opzendt, waar de ass.-resident den laatste in de boei doet opsluiten.

Onderwijl zet de (ass.) wedono zich aan 't werk om de processen-verbaal in elkaar te zetten. Heeft hij te veel werk, zoo laat hij dien arbeid over aan een djoeroetoelis, een tjarik of iemand anders van gelijke bekwaamheden. 't Politierapport wordt uitgewerkt tot een lijvigen bundel en eindelijk — een tijdsverloop van 3 maanden is betrekkelijk snel — door tusschenkomst van den regent den ass.-resident aangeboden.

Ziedaar de wordingsgeschiedenis der „stukken”. Als verontschuldiging voor de geschetste werkwijze voert Mr. C. aan, dat het den menschen veelal aan tijd ontbreekt om die zaken behoorlijk te instrueren, en dat ze daarbij de vereischte kennis en den takt missen.

Schrijver zou daarin verbetering gebracht wenschen te zien door bedoelden ambtenaren die belangrijke taak te ontnemen, door het hooren van beklagde en getuigen en het naar aanleiding daarvan opmaken van het proces-verbaal aan anderen op te dragen. Hiervoor zouden b.v. in aanmerking komen zij, die eenige juridische opleiding genoten en de strafrechtspleging bij den landraad eenigen tijd hebben bijgewoond als griffier of (adjunct-) djaksa. Deze ambtenaren zouden bij het corps rechterlijke ambtenaren moeten worden ingedeeld.

„Bij elken landraad zou onder den titel van „buitengewoon djaksa belast met de instructie van strafzaken” één of naar behoefte meer djaksa's kunnen worden aangesteld, wier bemoeienissen zich echter strikt dienen te beperken tot de boven aangeduide taak, zoodat ze nimmer als ambtenaar van het openbaar ministerie zitting nemen.”

Dan zal er aanmerkelijke verbetering komen in de Inlandsche strafrechtspleging, de preventieve hechtenis tot korteren duur beperkt worden en ten slotte de wedono's en ass.-wedono's de handen vrij krijgen ter behartiging van de hun opgedragen bestuurstaak.

Eenige opmerkingen over de tegenwoordige financiële politiek van het Mangkoenogorische rijk.

In het artikel, dat onder bovenstaanden titel in de Loc. voorkomt, wordt allereerst de aandacht gevraagd voor het feit, dat met ingang van 1 Jan. 1917 in het Mangkoenogorische rijk de heeren-diensten geheel afgeschaffd zijn, zonder daarvoor, gelijk in de gouvernementlanden, afkoopgeldten te vorderen, hetgeen een geschenk van een paar ton 's jaars aan de bevolking beteekent.

Opmerkelijk is het, hoe gering de belastingen in de Mangkoenogorische reeds jaren zijn. Van de in de gouvernementlanden bekende landrente, inkomstenbelasting, hoofdgeld en slachtbelasting wordt door het zelfbestuur alleen de eerstgenoemde geheven. De slachtbelasting, door het gouvernement na den Java-oorlog voor f 425 's jaars afgekocht, brengt nu bijna het honderdvoudige op.

In het algemeen trouwens trekt het gouvernement meer inkomsten van dit rijkje dan het zelfbestuur zelf. Vanaf het optreden van resident van Wijk is daarin eenige verandering gekomen; doordat deze er bij meer dan één gelegenheid op wees, dat het niet aanging allerlei hervormingen van de Vorstenlandsche rijkjes te vorderen, doch dien staatjes de middelen te onthouden om de groote kosten daarvan te bestrijden.

Toch vloeien nog steeds groote inkomsten in 's lands schatkist en het is niet te verwachten, dat de financiële verhoudingen spoedig herzien zullen worden.

Uit den verkoop van opium en zout verkrijgt het gouvernement ook aanzienlijke baten. Op den opiumverkoop alleen wordt in Soerakarta ruim 2 miljoen gewonnen, waarvan echter niet meer dan 4 ton uit het Mangkoenogorische rijk afkomstig zijn en van de winst op het zoutbedrijf zal ten naaste bij f 100.000 uit dat rijk komen.

Alles bijelkaar bedraagt de bijdrage van dit zelfbestuur aan de gouvernementsschatkist minstens een half miljoen 's jaars, de in- en uitvoerrechten en accijnzen, alsmede de van Europeanen en vreem-

de Oosterlingen geheven belastingen nog buiten rekening gelaten.

Daartegenover staan slechts geringe uitgaven van de zijde van het gouvernement ten bate van het zelfbestuur; de kosten der Justitie worden door het zelfbestuur aan het gouvernement terugbetaald, terwijl het aandeel van de uitgaven voor het Europeesch bestuur, wat betreft het Mangkoenogorische rijk op niet meer dan f 25.000 's jaars is te stellen.

In de groote behoefte aan onderwijs wordt slechts gedeeltelijk voorzien en worden de Vorstenlanden minder ruim bedeed dan de aangrenzende gewesten, zoodat de zelfbesturen besloten zelf de handen uit de mouwen te steken.

Maatregelen op het gebied van verbetering van landbouw en veeteelt, reboisatie, irrigatie, hygiëne, verkeerswezen enz. worden in hun geheel door het zelfbestuur bekostigd, terwijl er groote uitgaven gedaan zijn voor woningverbetering tot toegang van het pestgevaar.

De eerlijkheid gebiedt te melden, dat de laatste jaren door het gouvernement eenige tienduizenden guldens toegestaan zijn voor uitgaven, verband houdende met de voorbereiding der agrarische hervormingen; het meerendeel der gelden kwam ten goede aan het soesoehoenans rijk, waar de toestanden minder gunstig zijn dan in het M. N. rijk, waar landhuur slechts weinig voorkomt. Er bestaan dan ook slechts enkele kleinere huurlanden, waarop slechts 3 à 4 pet. van de bevolking woont, terwijl op de eigen M. N.-ondernemingen het stelsel van vrijen arbeid ingevoerd is.

Aan het legioen legt het N. I. gouvernement na de opheffing der cavalerie nog geen anderhalven ton ten koste en waar het M. N. rijk met minder dan 1/20 van het zielental van geheel Ned.-Indië meer dan 1/50 der geheele weermacht levert, ware er iets voor te zeggen in de toekomst de kosten van het legioen ten laste van de landschapskas te brengen en de winsten van opium- en zoutregie en van het pakhuisbedrijf ter beschikking van het zelfbestuur te stellen; het gouvernement zou dan tevens hebben af te zien van de slachtbelasting.

Door een en ander zou toch nog een halve ton 's jaars meer in de M. N.-kas binnenkomen dan thans het geval is.

De uitgaven voor de bestrijding der kosten voor regeering, hooge colleges en Eur. bestuur konden dan gevonden worden uit de in- en uitvoerrechten en voorts uit de personeele- en inkomstenbelasting

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP.

Joaillerie Artistique.

Directeur: J. STELTMAN.

DEN HAAG

21 NOORDEINDE 21.

Bijoux - Paarden - Brillant

Zilverwerk

in verschillende stijlen

Monteeren en zetten van ruwe steenen en paarden naar EIGEN en GEGEVEN ontwerpen.

REPARATIE-INRICHTING.

Luxe Brood- en Banketbakkerij

Willem Renout

Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.

AMSTERDAM

A. VAN DER PUTTEN,

Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330

Specialiteit: Damesblouses - Rokken

Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

**Zuid-Hollandsche
Brood en Beschuitfabriek**

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE TELEF. 1163

*Beveelt zich bij Uwe
Leden aan.*

**Behalve GOED BROOD
wordt U een dividend
van 5 %o gewaarborgd.**

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 52.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes	Rokin	Mauritskade
Feijenoord Glabbeek Schiedam Vlaardingen	Zaandam	Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 6.900.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar	Gouda	Stadskanaal
Alphen a/d Rijn	Gorinchem	Terneuzen
Amersfoort	Groningen	Tholen
Apeldoorn	Harlingen	Tiel
Arnhem	Heerenveen	Uithoorn
Barneveld	Hengelo (O.)	Utrecht
Bodegraven	Hoogeveen	Veendam
Coevorden	Katwijk	Veenendaal
Culenburg	Leeuwarden	Vlissingen
Delft	Leiden	Wildervank
Doetinchem	Meppel	Woerden
Dokkum	Middelburg	IJmuiden
Dordrecht	Purmerend	Zeist
Drachten	Schagen	Zierikzee
Ede	Schoonhoven	Zutphen
Franeke	Sliedrecht	Zwijndrecht
Geldermalsen	Sneek	

**DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND**

van Europeanen en vreemde oosterlingen, in het rijk gevestigd.

Werd in het M. N. rijk hoofdgeld geheven, waren de heerendiensten niet afgeschaft zonder dat daarvoor een afkoopsom geëischt was, waren de Inlanders evenals in de gouvernementlanden onderworpen aan bedrijfs- of inkomstenbelasting, zoo zou er jaarlijks ruim 3 ton meer vloeien in de M. N.-kas.

Slechts de landrente drukt er een weinig zwaarder dan in de gouvernementlanden. Wordt in deze 17 tot 20 pCt. geheven alleen in de economisch-sterkste streken, in de Mangkoenegarant wordt in het economisch-sterkste deel 20 pCt. geheven, zoodat de sawahbelasting in het M. N.-rijk vermoedelijk een halve à drie kwart ton meer zal bedragen dan wanneer dit land deel uitmaakte van het gouvernementgebied. De landrente van droge gronden is er echter lager dan elders, doordat voor de allerslechtste gronden slechts 10 cnt. per bouw opgebracht moet worden. Alles bij elkaar genomen drukken in dit vorstendom de belastingen zeer veel lichter dan in de gouvernementlanden.

„Zelfs indien het streven bestond de belastingdruk tot elken prijs lager dan in de gouvernementlanden te houden, zou nog zonder eenige moeite bij invoering eener betere financieele regeling met het gouvernement en zeer matige heffing van afkoopgeld van heerendiensten, een half miljoen meer verkregen kunnen worden, dan thans het geval is.”

De vraag dringt zich als vanzelf op, hoe het onder de bestaande omstandigheden mogelijk is, dat het M. N. rijk zich niet alleen weet te bedruipen en tal van groote werken ten bate van land en volk kan uitvoeren, doch daarenboven over een reserve-kapitaal van ongeveer 10 miljoen kan beschikken, terwijl de toestand in het sultansrijk veel ongunstiger is. hoewel daar wel afkoopsummen voor heerendiensten geheven worden, de winsten uit het zoutbedrijf aan het zelfbestuur overgedragen worden en ook nog hulp verleend wordt in den vorm van traktementen aan rijksbestuurders en bijdragen aan hospitalen e. a., wat ook geldt voor het soenansrijk, waar eenige jaren geleden om de kosten van bruggebouw te bestrijden, moest overgegaan worden tot een soort tolheffing in den vorm van bruggegeld.

Het antwoord op die vraag is, dat in het M. N.-rijk met schitterend gevolg het systeem van indirecte staatsexploïtatie van cultuur-ondernemingen toegepast wordt en daarnaast dat de financiën goed beheerd worden.

De winsten der ondernemingen werden in den beginne gebruikt om de schulden te delgen, waarin het land onder Mangkoenegoro V geraakt was, en daarna benut tot 't vormen van een reserve-kapitaal, waarvan de rente slechts ten behoeve van het rijk gebruikt mocht worden.

Toen dit kapitaal tot bijna 10 miljoen gestegen was, werd bepaald in 1915, dat de winsten geheel in de rijkskas gestort zouden worden, zonder de uitdrukkelijke bepaling, dat deze buitengewone inkomsten alleen voor buitengewone uitgaven gebruikt zouden mogen worden. Een behoorlijke scheiding tuschen buitengewone en gewone inkomsten en uitgaven is nog niet gemaakt, en het is toch ook niet wenschelijk, met het oog op een vroeger of later te verwachten, door sommigen reeds voorspelde crisis, de ondernemingen steeds meer te gaan beschouwen als de kurk, waarop het rijk drijft.

„De algemeene Ned. Ind. financiële politiek kenmerkte zich wel sinds vele jaren door het eerstgenoemde euvel, doch daarom is het juist te betreuren, dat het M. N.-rijk, dat in verschillende opzichten de gouvernementlanden vóór is, in eenzelfde fout dreigt te vervallen.”

Gelukkig bestaat er reden te vermoeden, dat de nieuwe vorst eerlang een anderen koers zal gaan volgen.

Suriname.

Uit „De West” van 12 Juni:

„Een Boschnegerdrama”.

„Uit de bovenlanden hebben wij thans eenig nader bericht ontvangen over het Boschneger-drama aan de Boven Suriname, waarbij — volgens de hier ontvangen, overdreven geruchten — verscheidene dooden en gewonden gevallen waren.

Ook in de Boschnegerwereld speelt het „cherchez la femme” een groote rol. Masra Metjoei was verliefd geworden op de vrouw van Bakanekei, en moest deswege gestraft worden. In zulke gevallen wordt door de Boschnegers altijd de schuld gegeven aan den man. De vrouw gaat vrij uit. De straf bestaat hierin, dat de schuldige zich een flink pak slaag moet laten welgevallen. Dit schijnt niet naar den zin te zijn geweest van Metjoei, zoodat er een vechtpartij ontstond, waarin de wederzijdsche familiën zich mengden. De slag werd geleverd eind Februari op het kleine plaatsje Stonhoedoe aan de Gran Rio. Men vocht met boksijzers en houwens. Het resultaat was dat negen personen gewond werden, onder wie Asabangi, die een gapende wond aan den linkerschouder bekam. De andere verwondingen waren niet erg. Dooden zijn er niet gevallen. Asabangi werd naar het dorp Dahomey

vervoerd en aan de zorgen toevertrouwd van een Boschnegerdokter, die de kunst verstaat ijzer en lood zonder operatie uit het lichaam te verwijderen, gebroken beenen aan elkander te lappen en meer zulke wonderen. Asabangi is dan ook alweer aan de betehand.

Het heet dat het Opperhoofd Jankoeso verheugd was toen hij vernam, dat de blanken politie hadden opgezonden voor het onderzoek der zaak, en zeer ontstemd toen hij later hoorde, dat wegens den hoogen waterstand de politie was teruggekeerd. Het heet dat hij order heeft gegeven, dat men voortaan aan expedities van de blanken geen hinderpalen in den weg moet leggen om door te reizen naar zijn residentie: Granman-kondré”.

Tot zoover „De West”.
Of het, ook al had de hooge waterstand de politie niet genoodzaakt terug te keeren, deze zou gelukt zijn de hand te leggen op de delinquenten, betwijfelen wij zeer. Zonder telefonische of telegrafische verbinding weten de Boschnegers van de verschillende dorpen elkander snelle berichten te zenden, door middel van hun „trommentaal” of door boodschappers, die in kleine snelle korjalen, dag en nacht doorvaren. Vóór de politie ter bestemder plaatse is, hebben de gezochten volle gelegenheid om zich in de bosschen te verbergen.

Wat de order van Jankoeso betreft, verwijzen wij den belangstellenden lezer naar het artikel „Politieke contracten met de Boschnegers in Suriname”, in de „Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederl.-Indië”, 1916 Deel 71, afl. 3 en 4, blz. 390 en 404—407.

Aan hetzelfde nummer van „De West” ontleenen wij nog het volgende:

„Eit de Spaansche haven Vigo zijn hier eenige brieven ontvangen van de Surinaamsche jongens aan boord van de sleepboot Utrecht, die via Afrika het stoomschip Curaçao moet overbrengen naar Holland.

Een der jongens beschrijft zijn indrukken van de Afrikaansche haven Dakar, waar men anderhalve week vertoefde om noten in te laden.

Eindelijk is het mij vergund — schrijft hij — om Afrika te zien, waar wij, zwartjes, vandaan komen. 't Zijn allen negers hier, met wat Arabieren en Franschen, want 't is een Fransche bezitting. In Suriname hebben wij niet zulke akelige negers als hier. Hun voorkomen lijkt op Boschnegers, maar niet getatouerd. Overigens dezelfde bijgelooigheden. Hun kleedij lijkt op die van de Britsch-Indiërs. Hoofdbron van bestaan is de vischoogst. Men heeft er ook rijke lui onder, kooplieden, handelaren in pinda, enz. Iedereen spreekt Fransch, maar zij hebben ook hun eigen taal, die zij Oloff noemen. Die taal is nog beroerder dan die van onze Boschnegers. Ik sprak met een paar van die lieden, maar kon ze niet verstaan. Ze moesten lachen, om-

„Vesta”

Maatschappij van Levensverzekering.

Hoofdkantoor :

Jansbuitensingel 5,

ARNHEM.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN

MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ

.....VERHUIZINGEN.....

HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
TELEPHOON 1654

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14
BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.

Deze plaats is gereserveerd door de Firma A. & B. SCHMEINK, Spuistraat 252-256, Amsterdam.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant 1e Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737.

Code 5th Edition A. B. C.

„BINTANG”

HET Rijwiel voor Oost en West.

Rijwielmagazijn „Bintang”,

Newtonplein 152

's-Gravenhage

Telefoon H 2357.

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaaren Credietbank van Ambtenaren en Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.

Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 0/0.

De Directeur: ZEILMAKER.

Met Premievrije Polis tegen inbraak bij

Nieuwe Eerste Nederlandsche Oudste Inrichting van dien aard te 's-Gravenhage.

Directie :

L. J. L. SCHAS, Oud-Kap. der Gren.
C. P. KOENE, Oud-Kapt. d. Infant.

Kantoor: Hooge Nieuwstraat 26. Tel. 3169.

Leden van „De 's-Gravenhaagsche Contracten-Vereeniging” genieten 5 pCt. korting.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.

Dames OVERHEMDEN, in gestreept en effen van af f 2.95 tot f 6.75
Waschechte zijden BLOUSES, gemoest f 5.90
COSTUMEROKKEN, prima coupe f 12.50

Adverteeren doet verkoopen.

dat ik ook zwart ben en toch hun taal niet verstand.

We hebben een zwarten jongen van Suriname aan boord, die weggelopen was, en als stowaway met ons is medegegaan: Daniel Vrij. Hij is in Afrika achtergebleven bij een anderen Surinaamschen jongen, die een achttal jaren geleden uit Suriname vertrok en getrouwd is met een Fransche mulattin. Hij is hoofdclerk in een winkel en heeft daar een plaatsje bezorgd aan Vrij."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Siswoschool. Het hoofd van de *Mangkoe Negaran* heeft volgens de *Sinar Djawa* f 30000 beschikbaar gesteld voor de oprichting van deze school. Sedert enige jaren bestaan zij reeds in een gehuurd huis. Deze school werd reeds door den vorigen vorst in het leven geroepen. Het onderwijsprogram is gelijk aan dat van de H.I.-scholen. In tegenstelling met de *Katrischool* van den Soesoehoenan van Soerakarta, waar alleen de familieleden van den Vorst worden toegelaten, kunnen op de *Siswoschool* zowel adellijke als niet adellijke leerlingen worden toegelaten.

Inl. Onderwijs-belangen.

De te Medan verschijnende *Goeroe Hindia* deelt mede, dat in de 8 Juli en volgende dagen te Batavia de Algemeene Vergadering van de P(ers)ri(k)atan G(oeroe) H(india) B(eland) een voorstel zou worden gedaan om de Inlandsche 2e kl. scholen, thans bestaande uit 4 of 5 klassen, met 1 klas uit te breiden. De *Pantjaran Warta*, van dit bericht melding makende, spreekt de verwachting uit, dat in de aanvullingsklasse landbouw- en ambachtsonderwijs zal worden gegeven.

Mangoenhardjo. Ten huize van den heer *Atmodjono* te Semarang werd een vergadering gehouden dezer vereeniging. Onder de aanwezigen werd ook de regent van Wonosobo opgemerkt. Onderwerpen van algemeen belang werden behandeld, w.o. in de eerste plaats de bezoldiging van de Inlandsche hulp-schrijvers, die geen candidaat Inlandsch ambtenaar zijn. Het verloop der hulpschrijvers, die zoodra zich een gelegenheid voordoet, den dienst verlaten, om elders een beter betaalde betrekking aan te nemen, is een der zaken, die niet bevorderlijk kan zijn voor den regelmatigen loop der werkzaamheden. De veelvuldige verwisseling van dit personeel brengt heel wat moeielijkheden met zich en het is de bedoeling der vereeniging de aandacht der Regeering hierop te vestigen, met verzoek de salarisregeling van deze categorie van landsdienaren te willen verbeteren. De vereeniging sprak zich ter zake uit in een motie. Een niet minder belangrijk punt van behandeling vormde de veel besproken motie, onlangs door den Regentenbond aangenomen, waarbij aan de Regeering in overweging werd gegeven om candidaat Inlandsche ambtenaren met 5-jarige H. B. S.-opleiding al dadelijk een toelage van f 100 's maands toe te kennen, dus reeds 100 pCt. meer dan aan hun collega's van de O. S. V. I. A. Dat dit voorstel in het algemeen bij de lagere ambtenaren niet zeer welkom was geweest, werd van verschillende zijden vernomen. De O. S. V. I. A. zal, zoo de Regeering dit voorstel zou aannemen, steeds in de collega's van de H. B. S. indringers zien, omdat toch in de H.B.S.-opleiding niet de bedoeling ligt de jongelieden voor den Inlandschen bestuursdienst op te leiden. Bovendien zou dan de toestand ontstaan, dat bij aanstelling van twee ambtenaren in gelijken rang twee uiteenlopende salarissen moeten worden toegekend, als f 50 aan den een en f 100 aan den ander. Om van deze bepaling eventueel te kunnen genieten, zou, bij even groot vermogen om te studeeren, voor vele zonen van subalterne Inlandsche ambtenaren, die studie tot de onmogelijkheden gaan behooren, daar de H.B.S.-opleiding boven de financieele draagkracht der ouders gaat. Na een langdurige bespreking over dit punt vatte de vergadering hare gevoelens samen in een met geestdrift aangenomen motie met de volgende strekking: „*Mangoenhardjo* moet tot haar leedwezen onder de aandacht der Regeering brengen, dat zij zich niet kan vereenigen met het denkbeeld van den Regentenbond om de Inlandsche ambtenaren met H.B.S.-opleiding den door den Bond gewenschten voorrang te verleen, en zodoende een verschil in salariering toe te passen voor ambtenaren van gelijken rang, waardoor een wanverhouding tusschen de betrokken ambtenaren zou ontstaan en onnoodig de uitgaven voor het B.B. zouden stijgen. Mocht de Regeering het wenschelijk achten, dat het Inlandsch bestuur in de toekomst in handen gesteld worde van meer ontwikkelde ambtenaren, dan zou *Mangoenhardjo* in overweging willen geven het peil van het onderwijs op de opleidingsscholen zoodanig op te voeren, dat de afgestudeerde jongelui voldoende algemeene ontwikkeling bezitten om tot volle tevredenheid der regeering de hen op te dragen bestuurstaak te vervullen.” (*Sinar Djawa*).

Vrijheid en gelijke rechten.

Naar aanleiding van de in de laatste jaren meer en meer op den voorgrond tredende verschillen en wrijvingen tusschen Totoks en Indo's, gaf *Toengkoem* in de *Sinar Djawa* aan den Inlanders den raad om zich in den strijd te mengen en zich te scha-

ren aan de zijde van de Indo's en de andere „anak Hindia”, ten einde daardoor des te eerder tot vrijheid en gelijke rechten te komen. Het doel is toch, die volkseenheid te bereiken, die alleen de voldoening hunner eischen kan waarborgen. Maar dan moeten ook in de eerste plaats die oude Javaansche gewoonten verdwijnen, welke den staat van onderwerpenheid zoo duidelijk kenmerken. Indo's en Inlanders moeten voor hetzelfde doel niet gescheiden te werk gaan en zich aansluiten bij de Indische Partij. Bij flink en doortastend optreden, zullen dan ongetwijfeld „vrijheid en gelijke rechten” verkregen worden.

In een ander nummer van evengenoemd blad wordt als „nieuwe kost” voorgehouden hoe tegenover den dessaman en de lagere Inlandsche ambtenaren moet worden opgetreden, en wat in het belang van hun welzijn moet worden gedaan.

Inl. Groot-Industrie.

S. P. vraagt in meergenoemd blad of de Javaan wel in staat is om de groot-industrie te beoefenen. Een vergelijking makende met de Japanners, beantwoordt hij deze vraag bevestigend, en zegt dat, indien zulks niet mocht gelukken, dit de schuld van het gouvernement is, dat niet voor de noodige belangstelling en leiding gezorgd heeft.

Onderzoek gewenscht.

Volgens de *Koem Moeda* zou er nog vrees bestaan voor het uitbreken van ongeregelheden op het in de afdeeling Tangerang gelegen particuliere land *Serpong*, wegens ontevredenheid van de bevolking over de regeling van *tjoeké* en heerendiensten. Op het instellen van een onderzoek wordt aangedrongen.

S. I. In hetzelfde blad beklagt zich iemand over het bestuur van de S. I. te Cheribon, dat niets zou uitvoeren en in geen 7 jaren rekening en verantwoording heeft afgelegd over ontvangsten en uitgegeven gelden. De president is tevens voorzitter van de *Sarikat Dagang Islam* ter plaatse, die vroeger tal van toko's exploiteerde, welke thans voor het grootste gedeelte gesloten zijn.

In het jaarverslag van de S. I. te Semarang, loopende van Mei 1916—Mei 1917, wordt in meergenoemd blad geklaagd over de slechte betaling door de leden van hunne contributies, zoodat in 1916 evenals in 1915 bijna niets ontvangen werd. Ten einde verbetering in den bestaanden toestand te brengen, is een bezoldigd persoon in dienst gesteld, die met de inning der contributiegelden belast is.

Inl. Koetsiers-Vereeniging.

In hetzelfde blad (*Koem Moeda*) steekt „*Keok*” op de volgende wijze den draak met de vereenigingswoede van zijn landgenooten. Er moest — zoo zegt hij — een comité gevormd worden, dat tot taak heeft een koetsiersvereeniging op te richten. Omdat er menschen zijn, die een comité niet vertrouwen, moet men het maar laten bestaan uit 900 personen. Wanneer dat comité, laten wij zeggen te Djokdja, zeven dagen heeft vergaderd, zijn ze wel zoo ver-

Gas-, Waterleiding- en Electriciteits-Maatschappij

voorheen I. SELTEN.

ROTTERDAM, Coolsingel 50, Telefoon Interc. 847.
'S-GRAVENHAGE, Lange Houtstr. 8, Tel. Interc. II 715.

Installateurs van Gas-, Water- en Electr. leidingen.

BADEN, GEYSERS EN SANITAIRE ARTIKELN.

Steeds voorradig:
PHILIPS GLOEILAMPEN,
in alle lichtsterkten.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZON
GROENMARKT 27
TELEFOON No. 2512

□ □ DRUGERIJEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ □ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □ □
□ □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

CREDIET- EN HANDELSBANK
voor Nederland en Koloniën
HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM

Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

N.V. voorh. A. M. RANDOE - Haarlem.

COMPLETE
Woninginrichtingen en Betimmeringen

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
voorh. **L. LANGE.**

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.
HOOGFIJNE LICHTBREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

W. M. WEIJNE
DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

P. M. BROEKMANS
16, 18 Koningsplein 20, 439
AMSTERDAM.

Uitrustingen
voor O. en W. Indiën
voor Giviel en Militair.
(Oudste huis).

Vraagt geïllustreerde Catalogus.

ANNO 1870. **UITRUSTINGEN.** ANNO 1870.

VAN DANTZIG, Middensteiger 5a-5b, ROTTERDAM.

Leverde o.m. aan:
den HoogEdelAchtbaren Heer Mr. J. H. CARPENTIER ALTING, Oud-Hoogl.,
President van het Hooggerechtshof van Ned.-Indië, (Maart 1917).
Zijne Excellentie G. J. STAAL, Gouverneur van Suriname, (October 1916.)
Betere aanbeveling voor onze Indische Uitrustingen kunnen wij niet geven.

DUIZENDEN LEVERANTIES. VRAAGT GROOTE GEÏLLUSTREERDE CATALOGUS. VAN DANTZIG.

dat ze weten, hoe de propaganda moet worden gevoerd. Natuurlijk krijgen die 900 comitésleden tractement, maar pas, wanneer alle koetsiers lid willen worden. Moed om een aparte vereeniging op te richten, zal wel niemand hebben; 100.000 leden zijn er in Indië best bij elkaar te krijgen. Elk comitêlid heeft er dan maar 111 aan te brengen. Elk koetsier betaalt per dag een dubbeltje contributie. Dat is, gezien de hoeveelheid saté en nassie, die de koetsiers per dag verorberen, niet te veel. Per dag komt er dus aan contributies binnen 100.000 dubbeltjes, wat in een maand f 300.000 wordt. Nu kunnen de 900 bestuursleden in de maand f 100 tractement krijgen; dat wordt dus in totaal per maand f 90.000. Men moet niet bang wezen te royaal te zijn! Met een goed tractement wordt er beter werk verricht. Dan willen de leden vrucht van hun vereeniging zien. Welnu, de eerste maand worden er vier wagenfabrieken opgericht te Batavia, Semarang, Soerabaja en Sumatra, elk van f 50.000. De tweede maand wordt begonnen met een ijzer-, paarden- en imitatie leder-handel. Dan kunnen fabrieken van paardentuigen, veevoeder en kaarsen aan de beurt komen. Alle andere kooplieden moeten het tegen deze organisatie afleggen. Maar daar kan men zich niet om bekommeren. Ieder voor zich. Daarna neemt men een hypotheek op de bezittingen en van dat geld wordt te Batavia, Semarang, Soerabaja en Bandong een bank opgericht. Men maakt het den leden zoo aangenaam mogelijk en behartigt hun belangen. Er komt toch elke maand f 300.000 binnen. Binnen een jaar kan er aan fabrieksondernemingen gedacht worden. De tractementen van de bestuurders kunnen voldoende worden verhoogd. Scholen kunnen worden opgericht. Het leven der koetsiers zal heerlijk worden! Wie lid van het comitê wil worden, schrijve maar aan „Keok”.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S.I. De *Perniagan* meldt, dat de S.I. te Tangerang weer eens haar tanden heeft laten zien. Lie Bok Tjoen, employé van den landeigenaar te Tangerang had een liaison aangeknoopt met Djena, de dochter van Mesir, een S. I. er te Babakan. Haar familie wist er van. Op een dag kwam zij zich voor goed vestigen in de woning van Lie in de Kongsie. Toen Djena's vader zijn dochter kwam halen, weigerde zij Lie's woning te verlaten. Haar moeder moest later eveneens onverrichterzake huiswaarts keeren. Den volgende middag stonden er 500 S. I.ers voor het kongsiegebouw. Zij tierden en scholden en eischten, dat Lie onmiddellijk Djena zou uitleveren. Khouw, een andere bewoner van het kongsiegebouw, wist de bende met een geweer zoolang in bedwang te houden, tot er politie kwam opdagen. Djena werd naar het kantoor van den Wedana geleid, waar zij beslist verklaarde niet naar haar ouders terug te willen. Eindelijk werd de knoop doorgemaakt. Een politiemann tilde Djena in een dos a dos en reed haar naar haar ouders terug. De *Pantjaran Warta* heeft dit geval ook behandeld, doch spreekt van een schaking.

„Sama Rata”. Te Soerabaja werd een propaganda-vergadering gehouden door deze Inlandsche Sociaal-Democratische vereeniging, die 50 leden telt. Op deze vergadering kwamen zoowel Chinezen als Inlanders en Europeanen bijeen. De heer Baars werd tot voorzitter benoemd, de heer Mas Darsoeki tot voorzitter. Het ontbrak niet aan de noodige speeches. Tevens is er een orgaan van de vereeniging opgericht, onder den naam van „Soera Mardika” (stem der vrijheid). De vereeniging Sama Rata bedoelt een onderafdeeling te zijn van de I. S. D. V., waarvan te Semarang en Batavia reeds afdelingen bestaan. (*Bintang Soerabaja*).

Reclame.

Uit de *Pantjaran Warta* wordt in de *Perniagan* het volgende bericht aangehaald. „Inwoners van Batavia, die lange chitsen baadjes dragen, kunnen zich nog herinneren, dat toen de zaak Brinkman-Söffing (moordzaak) voor den Raad van Justitie behandeld werd, te Batavia een soort chits verkocht werd, waaraan door de handelaren de naam van tjita-söffing gegeven werd en dat zeer gewild was. Op deze wijze raakte de naam van Söffing overal in de kampongs bekend.

In de Nieuwe Rotterd. Courant kwam onlangs een advertentie voor, waarin bekend wordt gemaakt de oprichting van een nieuwe handelsmaatschappij: de N. V. Marco, Vereeniging voor betere theeën”. Aan het publiek wordt voorgesteld een proef te nemen met de Marco thee, kostende f 1.20—f 2.50 per pond. De Chineesche pers zegt nu, dat deze nieuwe zaak een handig gebruik weet te maken van de ge-

beurtenissen van den dag. Op deze wijze zal Marco veel kans hebben een beroemdheid te worden. Maar erg genoeg, dat Marco, die zoo vereerd wordt door de *Pantjaran Warta*, in één adem genoemd wordt met Söffing en dat voorspeld wordt, dat Marco's naam beroemd zal worden, zooals die van Söffing.

„Nieuwigheden”.

Voor het kantoor van den adjunct-controleur van den Grooten Boom te Soerabaja houdt een oude beproefde oppas de wacht — alzo de *Pewarta Soerabaja* — die van „nieuwigheden” in de Javaansche wereld niets wil weten. Op een dag komt er een jonge landgenoot met toetoeptjas en witte broek op trompas (houten sandalen) aangezet, die in het kantoor van zijn heer wilde binnenkomen. Si Oppas was begrijpelijke wijze zeer verstoord, wees het jonge mensch op deze onbeleefdheid, doch het product der nieuwste richting stapte verontwaardigd over deze ouwerwetsche opvatting, met veel geruis het kantoor binnen. Daar werd hij teruggestuurd, omdat de pas, dien hij ter behandeling voorlegde, niet in orde was. Toen ging het jonge mensch rechtstreeks naar het kantoor van de *Oetoesan Hindia*, om te vertellen, dat hij teruggestuurd was, wyl hij op zijn trompas bij den adjunct-controleur was binnengestapt. Waarop Tjokroaminoto een briefje schreef, dat deze opvatting uit den tijd is, waarover men aan den Boom natuurlijk groote schik had.

Van Vreemde Koloniën.

N.-I. in den vreemde.

De belangstelling voor de producten van onze koloniën in den vreemde neemt in verblijdende mate toe. 't Vreemde kapitaal, dat plaatsing in N.-I. zoekt, vertrouwt enkelen, omdat zij er een invloed en uitwerking van vreezen als die van 't in Zuid-Afrika geplaatste Britsche kapitaal, dat tot den Zuid-Afrikaanschen oorlog leidde, maar wij zijn door die angst niet bevangen. Als de regeering zorgt voor een bonte schakeering van de belangen van buitenlanders, zal hierdoor het evenwicht, door onderling tegenwicht, te verkrijgen zijn. Naast Japansch ook Amerikaansch, naast Chineesch ook Engelsch kapitaal. Ongezocht meldt de belangstelling uit verschillende landen zich reeds aan, hoewel wij den regel: verdeel en heersch, niet in alle omstandigheden als een mooie en goede zouden willen aanbevelen, geeft hij voor dit vraagstuk toch de eenvoudige formule ter oplossing. Wij hebben reeds eenige malen gelegenheid gevonden om de Nederlandsche en Indische regeering aan te moedigen mede te werken om onzen kolonialen handel een ruimere markt te bezorgen in 't verruimd internationaal verkeer ligt, naast 't direct financieel voordeel, ook een beteekenis van buitenlandsche en binnenlandsche koloniale politiek, die zich in de strekking van 't voorgaande beweegt.

In dit verband hechten wij ook bijzondere waarde aan het bericht, dat uit New-York is gevraagd om toezending van artikelen van nijverheid en kunst uit Djokja, om daarvan een permanente tentoonstelling te houden in een groot warenhuis. Nog beter zou 't ons lijken, als 't een tentoonstelling kon zijn, die na eenige maanden telkens naar een andere groote Amerikaanse plaatsing, zooals te gelijk gemeld wordt, de bedoeling te zijn voor een van dergelijke artikelen te houden tentoonstelling in Singapore en andere plaatsen. De inzet is echter te bekrompen, waarom alleen van artikelen van nijverheid en kunst en waarom alleen uit 't Djokjasche? De mannen, die 't aanpakken, zullen wel van genoeg practischen geest doortrokken zijn om 't belang van een breederen opzet te kunnen begrijpen, maar dit streven verdient aanmoediging en steun van de regeering; van opzet, uitvoering, organisatie der keuze, aanvulling, bestellingen, uitvoering der orders hangt heel veel af. Dat deze zaak opkomt in een tijd, waarin N.-I. gebrek aan scheepsruimte heeft om zijn artikelen uit te voeren, moge een factor ten nadeele zijn, op stuk van zaken behoeft hij toch niet zwaar te wegen. De uitwerking zal zich immers eerst na eenigen tijd doen gevoelen en zal dus juist komen in de periode waarin 't Indië welkom zal wezen de geleden schade door nieuwe relaties goed te maken.

Na den oorlog zal een scherpe concurrentie ontstaan, wie dan gereed is zal een belangrijken voorsprong op de anderen hebben. Geen gelegenheid mag onbenut worden gelaten om de omstandigheden zoo voordelig mogelijk te stellen. Japan is 't eenige land, dat momenteel zijn positie economisch versterkt, bij 't gebrek aan scheepsruimte in Europa, in Amerika, in China, in Indië, in Australië vindt 't zijn voordeel, gestadig en overal wint zijn toenemende handelsvloot veld. Na den oorlog zullen de in den strijd betrokken landen door een verlevendigd verkeer met hun overzeesch gebied

DE BLOOIS & JENTEN

Kantoor en Remise:

Hoefkade 556—564

hoek van Bassenstraat

'S-GRAVENHAGE

TELEFOON H. 9380

Bankierskantoor
van
LISSA & KANN
LANGE VIJVERBERG 3
's-GRAVENHAGE
Administratie van vermogens
Safe Deposit

INSTITUUT VOOR MEISJES
EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.
Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)
School- en Pensionsgeld Internaat f 800.-
Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.-
De Directrice: A. J. NELCK.

VERZEKERINGMAATSCHAPPIJ „BOERHAAVE”
Gevestigd te 's-Gravenhage, SPUI 2a.
Opgericht 1907.
Verzekert U als Particulier voor vrij Dokter, Apotheker, Ziekenhuis, Operatiekosten enz. Premie vanaf f 6.- per jaar, kind. f 3.-
Prospectussen en inlichtingen gratis.
Actieve Verteenwoordigers(sters) gevraagd.

AUG. SAVELKOU.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geillustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h **B. L. VOGELS-DOLHAIN**
's-Gravenhage.
ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS
ORNAMENTEN
als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.
MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

VERKOOPHUIS
GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat
Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —
DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
— van 10 tot 4 uur.

Verhuizingen en Transporten.
BEHANGERIJ EN STOFFEERDERIJ
Groote, ruime, droge Bergplaatsen ter bewaring van Inboedels.

herstel van de geschokte financiën trachten te krijgen, in menig opzicht zijn de koloniën, door het eigen moederland, nu pas ontdekt, wat de mogelijkheid van voortbrenging en samenwerking betreft. In alle landen wordt, tusschen 't oorlogsgewoel door, met nadruk op dit groote belang gewezen. Als Nederland er zich niet toe zet, in die te verwachten wereld-emotie, zijn rol als groote koloniale mogendheid met eere en waardigheid te vervullen, zal 't niet profiteeren van 't voorrecht rechtstreeks buiten den oorlog gebleven te zijn, waardoor 't in menig opzicht een voorsprong kan hebben op andere mogendheden. 't Deelnemen aan jaarmarkten, 't instellen van tentoonstellingen van korteren en langeren duur, 't goed organiseren van 't officieel consulaatwezen, 't aanmoedigen van 't uitzenden van uitstekende handelsagenten en handelsreizigers, dit zijn middelen om van dien voorsprong wel en in ruime mate te profiteeren.

De Indische opium.

De voor geneeskundige doeleinden bestemde opiumproducten kwamen meerendeels uit Perzië en Klein-Azië, de oorlog, die in zoo menig bedrijf afwijkingen veroorzaakt heeft, deed ook den uitvoer van dit artikel uit Perzië en Klein-Azië zoo goed als geheel te niet. Brisch-Indië vond hierin een gunstige omstandigheid om 't verlies te herstellen, geleiden door 't verbod tot opium schuiven in China, waardoor de winstgevendende levering aan dat rijk tot onbeduidende afmetingen werd terug gebracht. Maar de Indische opium bleek niet geschikt voor 't medisch gebruik en tot nu toe zijn de pogingen niet gelukt, om hierin afdoende verbetering te brengen. De „Indiaman” van 5 Juli geeft hierover eenige beschouwingen, waaraan wij 't volgende ontleenen.

In de Turksche en Perzische opium kwam 11 tot 16 pct. morphine voor, in de Indische gemiddeld maar 8 pct. Sedert een tweetal jaren legt men er zich in Indië op toe dit percentage te verhoogen. Daar is gebleken, dat zoowel de wijze van verbouwing van de papaver, als die van 't plukken en behandelen een verandering moesten ondergaan. Tot nu toe hechtte de Indische opiumverbouwer minder waarde aan 't morphinegehalte, daar dit er bij 't rooken of schuiven minder op aan komt. 't Klimaat heeft een bezwaarlijk geheel weg te nemen invloed, maar daar de wijze van verzamelen en bewerking den doorslag geeft, hoopt men toch op belangrijk hogere uitkomsten te kunnen komen. Terwijl de Turken de opium, dadelijk na 't inzamelen in groote hoeveelheden in den schaduw leggen om 't te laten drogen, laten de Indiërs 't papaverproduct eenigen tijd in vochtigen toestand, waardoor blijkbaar een minder gunstige omzetting intreedt. Bij de verwerking gebruiken de Indiërs kwistig olie om de handen en krassen in te smeren, opdat 't gelatineachtige vocht niet blijft kleven, dit schijnt op de deugdelijkheid van de opium in te werken. Door rekening met deze waarnemingen te houden, zijn verbeteringen verkregen en reeds werden 2000 ladingen van Indië naar Engeland verscheept. Toch is 't de vraag of de mededinging na den oorlog zal zijn vol te houden; 't percentage aan morphine staat nog ver ten achter, terwijl dat aan bittere narcotic de overhand behoudt. 't Voornemen bestaat dan ook om deskundigen uit Klein-Azië te laten overkomen, om of als onderwijzer op te treden, of zelf den arbeid te verrichten.

In dezen omzet van bestemming is in elk geval dit goede gelegen, dat de opium als heilsap naar China ging en in Europa als heilsap aangewend moet worden, daargelaten of 't toch ook hier niet velen tot onheil kan worden.

Ongelijkheid in gelijkheid.

Door 't streven om toch vooral eerlijk allen over één kam te scheren, wordt herhaaldelijk op gewenschte ongelijkheid inbreuk gemaakt, zoodat degenen, die men door de gelijkheid heeft willen bevoorrecht en zelf tegen in verzet komen. Een voorbeeld hiervan heeft 't Fransche legerbestuur weer gehad bij zijn behandeling van de Singaleezen, die aan 't front dienst doen. Aanvankelijk werd 't logisch en verstandig geacht zwart en blank zooveel doenlijk op één lijn te stellen; hierin werd iets verheffends en echt broederlijks gezien, gelijke plichten, gelijke rechten, gelijke zorgen, gelijke verzorging. Al heel spoedig werden de hiearaan onvermijdelijk verbonden nadeelen ondervonden en deze namen zoodanige afmetingen aan, dat de toestanden onhoudbaar werden. De groote verschillen in opvattingen, in genoegens, in levenswijze, enz., enz. maakten voor den een tot een behoefte of genot, wat voor den ander een last of kwelling was. De Europeaan ziet een gebrek aan vorm in wat voor den Afrikaan juist een vormeisch is. Om een voorbeeld te noemen van een doorlopend ergernis gevend verschil in opvatting, wordt de voor een neger onschuldige gewoonte vermeld van ongegeneerd met zijn rood gekleurd speeksel de vloer, de muur en zelfs 't beddegoed te besmetten, terwijl de Franschman zich hiermede nooit kan verzoenen. Daar hier beiderzijds de mannen uit die volksklasse tegenover elkander staan, die bij 't uiten van haar gevoelen geen blaadje voor den mond pleegt te nemen, is 't bij dergelijke verschillen meermalen tot grove verwijten en beledigingen gekomen. Amuletten en gebeden geven aanleiding tot plagerijen, die hoog opgevat worden. Fransche gebruiken lokken spot van de negers uit. In tegenstelling met de aanvankelijke goede bedoeling, heeft de gelijkstelling en samenvoeging overal tot verwijdering geleid.

Zoo heeft de ondervinding tot scheiding gebracht. 't Eerst zijn in de hospitalen negers en blanken afzonderlijk gehouden. In de depots was 't voor de opleiding noodig, maar werd 't bij de legering ook doorgevoerd. Bovendien bleken de uit de rimboe gekomen inlanders grootendeels ook niet bestand tegen de weelde der verbroedering met de Fransch bevolking. Over 't paardje getild werden velen onverdragelijk aanmatigend.

De remedie is gevonden. Waar Singaleezen tot korpsen verenigd dienen, is een omgeving geschapen, die zooveel mogelijk met hun gewone samenleving thuis overeenkomt. Daar zijn in 't grootste te bereiken getal die kleinigheden bijeengebracht, die de herinnering aan 't leven in Afrika oprispen. Huisvesting, voeding, ter

afleiding dans en spel uit hun land, muziek en zang, bijeenkomsten naar Singaleeschen trant. Zoo komen de strijders daar samen en zij vervullen hun plicht als soldaat er te beter om, terwijl zij volstrekt niet treuren om 't verloren Europeesche paradijs.

De electriciteitsnijverheid in China.

De Zaisei Keizai Jiso (Finant. en Staath. h. tijdschrift) een Japansche revue, geeft een overzicht van de ontwikkeling van 't electricisch bedrijf in China. 't Is eerst in zijn eerste ontwikkeling, maar trekt toenemend de aandacht. De reeds bestaande ondernemingen zijn, in hoofdzaak, tot de groote havensteden beperkt. De bedrijfsactie der aanwezige electromotoren wordt op slechts 70.000 kilowatt gesteld. Van de 87 ondernemingen zijn er 62 in eigenlijk China en 25 in Manschoerije, bijna alle hebben de bestemming licht of kracht te leveren. In China hebben alleen Shanghai, Hongkong en Tientsin electricische trams. In Zid. Manschoerije zijn electricische spoorwegen aangelegd.

Ter vergelijking kunnen deze cijfers spreken: Naar de laatste statistische gegevens werd in geheel China voor kracht 33000 P. S. geleverd en voor verlichting 1.375,000 kaarsen, terwijl de Japansche stad Hokkaido alleen al voor 35000 P.S. verbruikt, en aan Tokio met zijn voorsteden alleen voor 1.100.000 kaarsen wordt geleverd. 6 van de ondernemingen zijn regeeringsbedrijven, 53 worden door Chineezzen, 28 door buitenlanders gedreven, maar in de Chineesche zit nog heel veel buitenlandsch kapitaal. De belangstelling van Japan wendt zich ook in deze richting. Ruw genomen zijn 45 miljoen gld. kapitaal er in betrokken, waarvan 18 miljoen op Amerikaansche en Europeesche deelnemers en 6 miljoen op Japanners te stellen zijn. Slechts 13 ondernemingen echter konden een interest van 5 pct. uitkeeren.

Zoodra de rijkdommen van China tot hun recht kunnen ontwikkelen, zal de electriciteit een groote rol te vervullen krijgen. De invoer van electr. materiaal was, vóór den oorlog, 't meest beduidend uit Duitschland, dan volgden Engeland en Japan. Tijdens den oorlog heeft Japan de plaats van Duitschland ingenomen en is N. Amerika ook sterk naar voren gekomen, naar bewerd wordt zou een trust in N.-Amerika er op berekend zijn na den oorlog de levering van alle electr. licht- en krachtbronnen en voor de trambanen in de voornaamste plaatsen in handen te krijgen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Junghuhn-natuurmonument.

We lezen in No. 7 van den 14en jaargang van het Weekblad voor Indië dat op initiatief van het dagelijksch bestuur der Ned. Indische Vereeniging tot Natuurbescherming, een Junghuhn-natuurmonument-Comité tot stand is gekomen (het blad noemt de namen der personen waaruit het comité bestaat), dat zich ten doel stelt om zoo spoedig mogelijk afdoende maatregelen te doen treffen tot restauratie van het grafmonument voor Junghuhn en tot voorkoming van herhaling van de in het dagblad „De Locomotief” van 3 Maart j.l. zeer terecht scherp gelaakte verwaarloozing van het Junghuhn-monument en van zijne omgeving.

Naar aanleiding van dit bericht genoemd Nr. van de Locomotief raadplegende, bleek ons dat het Week-

VAN RIJN & SCHILPEROORD
Meubelfabrikanten.
Anna van Buerenstraat 157 - Tel. H. 679
'S-GRAVENHAGE.
Des gewenscht worden alle soorten Meubelen naar teekening vervaardigd.

Firma H. C. MORSINK Ez.
(JOH. H. MOHRMANN, v/h Lid der Firma LEDEBOER & Co.)
Hobbemastraat h. P. C. Hooftstr. 30
Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.
Kanarie-Kemirnoten, Kloeaks, Doan Djeroek Daan Salem, Laksa, Agar-Agar, Assem, Kriep-Blinjoe, Selassie, Witte en Roode Rozen Siroop, Kerrie djawa, Boemboes, Samballans.
VERSCHÉ LOMBOK.

AMSTERDAMSCHÉ BANK - Amsterdam
Kapitaal f 29.122.400.—
Reservefonds = 18.900.000.—
Bijzondere Reserve = 2.000.000.—
— ALLE BANKZAKEN —

Haagsche Levens- en Spaarverzekering Mij
Barentszstraat 2a 's-Gravenhage
VERLEENT CREDIETEN
..... tot elk bedrag

Billijke voorwaarden Discrete afdoening.

Mantel en Costumemagazijnen
Maison H. SIMONS
Heulstraat 13 Telefoon 2005
Noordeinde 17a Telefoon 6537
..... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes
Avondtoiletten, Blouses, Costumerokken, Peignoirs
Steeds ruime sortering, prima coupe en kwaliteiten.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER
Brood - Bescuit - Banket

Kleermakerij UNICUM
Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947
CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN
VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN
OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleeding.
Bijz. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs
UNICUM bepaald den prijs vooruit.
Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

Parkhotel
van Stoljkpark, Scheveningsche Boschjes.
EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electricch Licht, Baden,
Rustige ligging.
Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

..... **Melkinrichting**
Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683
„PASTEUR”
Scheveningen, Neptunusstr. 66a - Tel. Schev. 1853
Stoom-Zuivelfabriek

blad van Indië niets te veel heeft gezegd. Nadat de Loc. eerst vermeldt dat de foutelelijke gedenksteen (met zijne omgeving) van den boosdoener Pieter Erberfeld aan den Jacatra-weg nog altijd uitstekend wordt verzorgd, vervolgt het blad:

„Doch kom nu eens naar Lembang, naar het monument voor Junghuhn, dat daar is opgericht als een teeken van blijvende waardeering van het vele goede, dat hij voor Java deed...“

Een jaar of twintig geleden werd er over geklaagd, dat niemand er naar omkeek. Toen is er eens een bestuursambtenaar heen geweest; en er is niets aan gedaan.....

Het hek om het monument is voor een groot deel verrot en omgevallen, de steenen pilaren, waartusschen een ketting, op enkele na afgebroken van het voetstuk, en een stuk ketting geheel verdwenen.

Het monument zelf is uit het lood gevallen, vol beschreven met namen van bezoekers, die zich niet ontzien hebben hun naam te vereeuwigen op de marmeren platen met opschriften gewijd aan Junghuhn en de Vrij.....“

Helaas zullen deze mededeelingen, welke de talrijke vereerders van Junghuhn's nagedachtenis pijnlijk moeten treffen, niet overdreven zijn, gezien de benoeming van hoogerbedeelde commissie. Maar het ergste is dat deze schromelijke verwaarloozing van het graf van den beroemden natuuronderzoeker Junghuhn blijkbaar een aanvang heeft genomen, nadat sinds 1909 zijn grafmonument is ingeschreven „in den legger van Gouvernements-Gebouwen“ in de Preanger, en van 1910 af jaarlijks een vaste som werd beschikbaar gesteld voor onderhoud van het graf. Zie toch G. P. Rouffaer in het „Gedenkboek Franz Junghuhn 1809-1909“ (Den Haag, M. Nijhoff), die d.d. 16 Aug. 1909 schrijft: „Vereerders van Junghuhn kunnen dus gerust zijn. De plek van zijn graf is zoo goed gekozen als die maar kon wezen, terwijl het onderhoud van het gedenkteekeken voortaan van Gouvernementswege is verzekerd.“ De heer R., die in persoon Junghuhn's graf bezocht, rept in zijn bijdrage in genoemd gedenkboek, getiteld: „Het grafmonument van Junghuhn“, met geen enkel woord van beschadiging van dit monument; integendeel, men krijgt den indruk dat het tot 1909 goed was onderhouden, zooals ook de toegevoegde afbeelding doet vermoeden.

De door den heer Rouffaer gebezigde uitdrukking „dat het onderhoud van het gedenkteekeken voortaan van Gouvernementswege is verzekerd“, is dus wel door de feiten gelogenstraft!

Gids voor betrekkingzoekenden in Deli.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen een geïllustreerd geschrift „Gids voor betrekking zoekenden in de cultures ter Oostkust van Sumatra“, blijkens de ondertekening aan het slot, samengesteld door Dr. Ch. F. Haije te Middelburg.

De inhoud van dit werkje maakt een uitstekenden indruk; achtereenvolgens behandelt schr. (waarom gaf hij geen inhoudsopgave aan begin of eind?) de geschiedenis van Deli als cultuurland; het land en volk van Sumatra's Oostkust; de cultures (tabak, rubber, thee, palmen); het koelievraagstuk; zoomede de vooruitzichten enz. van het Europeesch personeel op de cultuurondernemingen.

Een verdienste van dit boekje is o.i. ook dat de schr. geen overdreven verwachtingen opwekt, geen gouden bergen belooft.

Weekblad voor Indië.

No. 10 van den 14en jaargang van het weekblad voor Indië (sedert eenigen tijd onder hoofdredactie van Joh. Koning) heeft een stukje over kinderhuwelijken in Indië (naar aanleiding van een open brief van mej. Schippers; zie Kol. Weekbl. van 23 Aug. j.l.), ondertekend A. H. W. — Voorts impressies van vreemdelingen over Indië en zijn bewoners. I. Een française in Indië, door Patati de Pata. — Eene bespreking van Constant van de Wall's opera: Attina (welke in den afgelopen winter eenige malen te 's-Gravenhage werd opgevoerd), met eenige levensbijzonderheden van den componist. — Verder o.a. mededeelingen over het bedrijf van de oliëfabrieken „Insulinde“ te Soerabaja.

De Katholieke Missiën.

In het Nr. van 15 Sept. van dit maandschrift een artikeltje over den „doodsvijand van Curaçao“, waarmede een schrijver in de „Amigoe di Curaçao“ den Kolonialen Raad aanduidt.

Verder nog een afbeelding van de Kathedraal te Batavia, met kort bijschrift. In vroeg-gotischen stijl in kruisvorm met gaanderijen opgetrokken, bedraagt de lengte van dit prachtige bouwwerk (in 1911 door Mgr. Luypen ingezegend) 60 M., op een breedte van 20 M., de beide ijzeren torenspitsen verheffen zich 60 M. hoog in het luchtruim.

Maandblad voor Nederland en Koloniën „Water“.

No. 3 van dit jeugdige maandschrift bevat een artikel van Prof. ir. C. W. Weijts, getiteld: „Oorzaken van langzame vorderingen met waterleidingaanleg in Indië“

Als hoofdoorzaken noemt schr. 1. ambtelijke voorkeur voor artesisch water. 2. Op den voorgrond stellen van gratis-verstrekking, en 3. Wering van krachtige particuliere medewerking. Deze hoofdpunten eischen volgens prof. W. allereerst herziening, wil binnen afzienbaren tijd de voor de volksgezondheid zoo noodlottige achterstand worden ingehaald.

Indologenblad.

In No. 1 van den nieuwen jaarg. wijdt W. J. L. een hoofdartikel aan het nooit uit te putten onderwerp „Belangstelling voor Indië“. — Verder een artikel van M. d. M. „Indië Weerbaar.“

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 38: Nog eens: „De toekomst der bibit-voorziening van de Java-suikerindustrie“, door J. Sibinga Mulder. — Hoe de tijden veranderen (Herinneringen van een ouden Surinaamschen planter), door E. J. Bartelink, besproken door Fr. Oudschans Dentz. — Hevea-selectie. — De Bataviasche Handelsvereniging en de scheepvaart. — Economische toestand van

China in 1916. — Moeten de krulloten zoo scherp mogelijk worden weggenomen? door D. S. Huizinga. — De cultures van Sumatra's Oostkust. — Economisch-toestand der gefedereerde Maleische Staten in 1916. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Gebrek aan salvarsaan in Indië.

Het jongste Bulletin van den Bond van Geneesheeren in N.-I. maakt melding van het feit, dat de voorraad salvarsaan in Indië zoo goed als geheel uitgeput is en de particuliere geneesheeren dit nergens meer kunnen bekomen. De Bond heeft zich daarom tot den Gouverneur-Generaal gewend, met het verzoek om bemiddeling der Regeering, om dit in onze Oost zoo onmisbare praeparaat weder aan te voeren en voor de particuliere geneesheeren verkrijgbaar te stellen.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 16 Sept. bevat het vervolg der geïllustreerde „Korte beschrijving van de exploratie van Noord Nieuw-Guinee en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t. m. 1911“, door A. F. H. Dalhuisen.

In deze tijden van duurte is het om te watertanden, den schr. te hooren vertellen, dat hij op een goeden dag 3 nog totaal versche kasuaris-eieren vond, met een gezamenlijken inhoud van ongeveer 40 kippeneieren, waarvan dan ook een reuzen-omelet kon worden bakken!

Nederlandsch Indië Oud en nieuw.

De Sept.-afl. bestaat uit een drietal, fraai geïllustreerde artikelen.

Dr. M. Mortier Hijmans schrijft een en ander over de pest op Java en hare bestrijding, welke vreeselijke ziekte voor het eerst in Ned.-Indië in 1905 werd onstateerd bij een koelie in het Delische en sedert zoovelv slachtoffers, inzonderheid op Java, maakte. (Deze beschouwing wordt in een volgende afl. voortgezet.)

Dr. H. C. Prinsen Geerligts wijdt een opstel aan de bereiding van suiker uit palmboomen, die een licht-tot donkerbruine kleur heeft en een aangename aromatische geur bezit, die haar bij de inlandsche bevolking de voorkeur doet genieten boven zuivere kristalsuiker. Zij wordt als lekkernij gegeten en maakt ook een voornaam bestanddeel uit bij de bereiding van tal van inlandsche gerechten en gebaksoorten.

Eindelijk schrijft de heer T. J. Bezemer het eerste gedeelte van een interessant artikel: Plechtigheden en gebruiken bij en na de begrafenis in den Oost-Indischen Archipel.

Archief Rubbercultuur in Ned.-Indië.

No. 3 van den eersten jaargang van dit nieuwe periodiek bevat o.a.: Invloed van den ouderdom der boomen op de eigenschappen van den rubber, door Dr. O. de Vries. — Over het coaguleeren van de latex in gedeelten, door Dr. O. de Vries. — Werkzaamheden in het belang van de rubbercultuur, verricht aan het proefstation Malang. — Eenige proeven ter voorkoming van „Rustiness“ bij sheets en enkele opmerkingen omtrent „Greasiness“, door Dr. P. Arends.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 25 bevat o.a. de volgende bijdragen: De A. N. I. T. A., door S. — De beteekenis van de koffiecultuur voor Ned.-Indië, door D. G. Stibbe. — Daeng Pabarang, door F. J. v. d. Lijke-Prins (slot). — De weer-tijger. Lampongsch verhaal, door W. Blokzeijl-Leembruggen. — Valentijn en de beteekenis van Menado, door E. C. Abendanon.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeren van woningen.

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Doct. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

Zakdoeken.

Kousen.

M. & J. TOEMAN

Specialiteit in Kantens, Festons, Lingerieën.

Spuistraat 67 - Tel. 2009.

Den Haag.

Handschoenen

Kragen.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

A. KOGELS & ZOON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen

AVOND-SCHOENEN

brocat, zijde, goudleer en lak.

Wekelijksche verzendingen naar de Tropen.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen

Hartenstraat 14-18-20, Tel. Interc. 8399 N
Ceintuurbaan 354, Telefoon Zuid 6174.. **AMSTERDAM**

Aanbevolen Speciaalzaak voor het inrichten der Slaapkamers

LEVERINGEN DOOR HET GEHEELE LAND.

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106

Dames- en Heeren- Mode Magazijnen. Handschoenen.

Adverteeren doet verkoopen.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.

Handwerklessen.

Schrijf-, Kopiër- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Iepaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

MAS SAMSI, Leraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.30.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Hotel Pension INSULINDE

BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486

Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG

Levering van abonnementen op alle
Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften
en Modeplaten.

ADVERTENTIE-BUREAU.

Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.

LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.

(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzelfondsen, Studiebeurzen, Stortingen
van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud.-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 15.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

N.V. Inrichting voor Physische Therapie „WINTERNITZ”

Johan v. Oldenbarneveltlaan 5 - Tel. Schev. 695
SCHEVENINGEN.

Alle Physische Hulpmiddelen: Waterbehandeling,
haute Fréquence, Electricch Viercellenbad, Lichtbad,
Vibratie, Kunstzon, enz.

Nauheimer-, Wiesbadener-, Carlsbaderkuren.

UIT- en INWONENDE PATIËNTEN

(ook rustbehoevenden, herstellenden en zenuwzieken).

Spreekuur van 9¹/₂—10¹/₂, des morgens.

J. H. W. VAN OPHUIJSEN, Zenuwarts,

Gedel. Commissaris.

J. S. J. DE VRIES ROBLES, Arts,

Geneesheer-Directeur.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Ned. Coöperatieve Spaar- en Credietbank

van Ambtenaren en Beambten.

Hoofdkantoor KEIZERSGRACHT 569 - AMSTERDAM
Telefoon 4297 Noord.

Credieten met en zonder persoonl. of zaakl. zekerheid.
Spaargelden: Maximum rentegevende inleg f 5000.—.
Rentevergoeding 3,6 pCt.

**Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.**
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco
thuis bezorgd.
Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

De FIRMA GIJP & Co.
vervaardigt hare
prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en
vruchten-aroma, zonder
toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.
VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN
Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.
Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA”

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652
FABRIKANT VAN
Hotel-Restaurant-Fornuizen
Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

BRANDHOUT. Eiken, Dennen, Beuken, Berken, Elzen,
Canadahout, enz., gezaagd en gekloofd, in
iedere lengte en hoeveelheid, levert U franco
thuis tegen uiterst concurrerende prijzen.

DE NEDERLANDSCHE HULPBRANDSTOFFENHANDEL.
Prima insectenvrij, gegarandeerd juist gewicht.

FILIALEN en ZAGERIJEN te
AMSTERDAM, Prinseneiland 18.
AALSMEER, Wijk 4, No. 16.
AMERSFOORT, Breestraat 12.
AMSTELVEEN, Amstelveense weg 109 gg.
's BOSCH, Willemstraat 21.
DEN HAAG, Fagelstraat 22.
DEN HELDER, Zuidstraat 14.
HAARLEM, Oranjeboomstraat 180.
HILVERSUM, Leeuwenstraat 72.
LEIDEN, Levendaal 78.
NOORDWIJK, Kerkstraat 8-10.
ROTTERDAM, Jonker Fransstraat 70a.
SASSENHEIM, Hoofdstraat 174.
SCHIEDAM, Broersvest 149.
WORMERVEER, Steynstraat 5.
IJMUIDEN, Prins Hendrikstraat 26.
Hoofdkantoor: WILHELMINALAAN 17, HILLEGOM.
Solide wederverkoopters gevraagd.

HOLLAND TYPING OFFICE
Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625
Type- en Vermenigvuldigbureau
Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.
E. VAN OS, Directrice.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.
Voor het HERFST- en WINTER-SEIZOEN:
JAPONSTOFFEN
MANTELSTOFFEN
Covert-Coats Slobkousen

**DIEREN-
TUIN**
Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout 2** en bij den Portier aan het hoofdhek.
Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.
De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.
Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

Tel. Interc. H. 447.
Hotel de Bellevue
Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraichissements **NOORDEINDE 44,**
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

LAAT voor Uwe familie in Indië
een **PORTRET** van U maken
bij U aan huis.
Artistieke afwerking. Gewone atelier-prijzen
Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN, Fotograaf,**
Regentesselaan 108 h. Regentesseplein - Tel. 6757 en 3305
Te allen tijde aan huis te ontbieden voor het maken van
foto's van Familiegroepen, Kinderportretten, Diners enz.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE
Ampanan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong,
Indramajoe, Medan, Pekalongan, Probolinggo,
Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal,
Tjilatjap, Weltevreden.
Kapitaal f 30.000.000.- Reserven f 14.800.000.-

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.

HOTEL PENSION
„Bella Vista”
VAN STOLKWEG 14, bij de Schev. Boschjes
TELEPH. INTERC. S 533.
TJ. TEITSMAN.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke
of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpan-
geving polis levensverzekering.....
N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage
Geeft 4,5% **Schuldbrieven** uit in stukken van f 1000.—,
f 500.— en f 100.—, onder **Trustee-toezicht.**

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden
KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.
OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND
Zuster C. G. SOER,
Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.